

CVETKO GOLAR

SLEPE MIŠI

Ljudska igra

OSEBE :	MATEVŽ KOŽUH	gospodar
	TONA	njegova žena
	JERICA	hči
	MLINAR BOŠTJAN	
	PEREGRIN	sin
	KNEZOVA MATI	
	PAVLE	sin
	ŠPELICA	hči
	PRIMOŽ	stric
	LENKA	} otroci
	JAKA	
	TINE	
	CULKA	sosed

Godi se na Gorenjskem v predzadnjem času.

1. dejanje v Kožuhovi hiši, 2. dejanje v Knezovi hiši, 3. dejanje na vrtu pred gostilno.

1. dejanje

Kmečka izba z rožami na oknih in podobami na zidu. Duri in sredi in na desni. V kotu velika bela javorjeva miza s stoli. Nasproti visoka omara. Vse pohištvo je lepo čisto in kaže dobro kmečko hišo, ki ga lepša mlado dekle. Poletni delavnik zjutraj.

Matevž Kožuh, gospodar, Tona žena

KOŽUH: Mi smo mi, Tona! Le meni verjemi, da imam prav! Dolgo sva že skupaj, zato bi lahko vedela, da imam pamet v glavi in ne v petah! In saj veš, da je treba vse pretuhtati in pretehtati, kadar gre zares.

TONA: To drži, Matevž! Kar prav imaš, saj pravim no! Tudi jaz dobro premislim, preden trapam v hrib in si tako prihranim pot in čevlje.

KOŽUH: Da, da, Tona, ti se kar name zanesi! Rad poslušam lepo pesem, pa je vendar najlepša tista, ki jo pojeta palec in kazalec, kadar štejeta denarce, ha, ha!

TONA: Pa vendar ne vem, ali je mlinarjev Peregrin pravi ženin za našo Jerico.

KOŽUH: Pravi, pravi! To je kot z žebljem pribito in še z vrvjo privezано! Zakaj pa bi ne bil pravi? Boštjan, njegov stari, mi je povedal, da dobi Peregrin malin, brz ko se oženi! Ali veš, kaj je to malin?

TONA: Malin je malin! Navadni kmečki so na dva kamna, pa stope za proso so zraven. Ne vem pa, kaj je to takšnega, če dobi Peregrin malin! Naša Jerica bo živela lahko tudi brez njega.

KOŽUH: Joj, kako si pametna! Če dobi Peregrin malin, potem sem jaz lahko mlinar. Ha, ha! To je tisto! Mlinar, mlinar! In voda bo delala namesto mene, ha, ha! Jaz bom pa sedel in kakšno zraven zapel.

TONA: Oj, to bo pa spet govoric strupenskih. In tebe bodo opravljali, da en dan melješ, tri dni pa poješ.

KOŽUH: Ha, ha, naj le, o to pa le! Kje je kdo, ki se mi more potem postaviti po robu! Čim težja mošnja, tembolj postaven možak.

TONA: Zares bi bilo lepo, če bi imeli malin in bi bila jaz mlinarica. Pa meni se kar zdi, da iz tega ne bo nič!

KOŽUH: Nič! Zakaj nič?! Le to mi povej! Če jaz rečem, mora biti!

TONA: Že, že, ampak Jerica ima tudi besedo pri tem!

KOŽUH: Jerica, Jerica! Kakšno besedo?

TONA: Vendar no, saj veš, ali se boš ti ženil? Naša Jerica je čedno dekle, ne vem, kako bo zadovoljna s Peregrinom?

KOŽUH: Kaj, kako, ne bo zadovoljna z ženinom, ki ga ji jaz izberem!

TONA: No, no, ne kriči, da se strop ne udere nad nama!

KOŽUH: Kdo bi ne kričal, ako se mi ponuja tako lepa priložnost, pa je ti ne vidiš!

TONA: Priložnost, kakšna priložnost!

KOŽUH: Poslušaj me, Tona! Peregrin bo šel na njivo orat, jaz pa v malin pšenico mlet in pesmi pet, ha, ha! Voda bo drla čez mlinsko kolo in mlela žito, jaz bom pa lepo sejal moko! Vsak mesec zaslužim vrečo moke! To bo denarja konec leta, ha, ha, Tona! Ali ne? To bo denarja!

TONA: Že, že, ako bi bilo po tvojem! Ali misliš, da bo hotel Peregrin?

KOŽUH: Kaj, zakaj bi pa ne hotel?

TONA: Biti za hlapca pri hiši!

KOŽUH: Kdo pa to pravi? Saj bo gospodar in ne hlapec! Vsaj mislil bo tako! Sam bo sejal in oral, torej bo gospodar! Jaz bom pa v mlinu sedel in žito mlet!

TONA: Ne vem, Matevž! Presneto, kaj pa če bi se zmotil! Peregrin ni tako neumen!

KOŽUH: Bog ne daj, da bi bil neumen! Le mlad je še, skušil še ni ničesar, ni videl sveta, pa ne pozna ljudi! Kar porečem jaz, to bo obveljalo.

TONA: Zares sva se nadelala, dosti imava! Tri hčere sva omožila...

KOŽUH: Da, kdo drugi bi sedel v kot in prepustil vajeti drugemu — jaz pa ne tako! Še in še bom gospodaril! Dosti je šlo iz hiše, pa nič zato. Zdaj morava začeti od kraja! In ti mi boš pomagala!

TONA: I, seveda, na vse bom gledala! — No, ja, Peregrin bi bil že! Kaj pa Knezov Pavle! Seveda mlina nima!

KOŽUH: Nikar ga ne kliči, zakaj za vse na svetu se mi zdi, da ga večkrat vidim z našo Jerico! Ali ni tebi nič padlo v oči?

TONA: I kako, da bi mi ne padlo! Saj ga sam kličeš v hišo! Da, da, sam!

KOŽUH: Sam, sam, kličeš, kličeš! Seveda ga kličem, pa ne k dekletu, ampak na delo! Saj veš, da je delavec, da malo takih! Kosa mu poje v rokah in orje kot pravi gospodar! Kajpak, zame je to premalo!

TONA: Pa Jerica ga rada vidi.

KOŽUH: Kaj to, kaj to, sama otročarija! Še danes pride Peregrin s svojim starim, da se domenimo — v nedeljo sem ga dobil v cerkvi, pa sva nekaj govorila — sprva mu ni šlo v glavo, pa se je kmalu omeščal! Kajpak, mi smo mi, mlinar pa je na pol gluha od samega ropota v mlinu.

TONA: Kar naredite! Če bo mene kaj treba, pa me poklič! Grem v zeljnik. Kar zažvižgaj na prste, saj bom slišala. (Odide.)

KOŽUH: To mi ne sme spodleteti — vse imam — zidano hišo, velik hlev, lepo živino, vezan kozolec — mi smo mi! Samo, samo mlina nimam, mlina, to mi roji po glavi. Sam melje, sam dela — kot nalašč na stara leta — sam melje, sam dela — da, malin, malin.

JERICA (pride):
Oče, oče, joj, saj ste doma! Jaz sem pa mislila, da ste šli v Loko na semenj!

KOŽUH: Na semenj, čemu na semenj?

JERICA: Joj, ali niste rekli, da mi kupite nekaj lepega?

KOŽUH: Da, nekaj lepega, ali bi rada zametasto kočemajko?

JERICA: Ste že uganili! Joj, to ste pa res več kot sam hudiman.

KOŽUH: Da, ali tisto moraš sama kupiti.

JERICA: Sama, sama, ali ženin mora biti tudi zraven, nanj ste pa pozabili.

KOŽUH: Tudi ženin bi se dobil, ti ga že jaz poiščem —

JERICA: Joj, oče, vi mi ga poiščete? To sem pa res radovedna nanj.

KOŽUH: Ali bi bila zadovoljna s Peregrinom?

JERICA: A s Peregrinom? S tistim mlinarjem? Ne, s tem pa ne! Pa že nikar ne hodite na semenj, če mi mislite kupiti Peregrina!

KOŽUH: Ne vem, če ne pojdem! Zdaj moram na travnik, ti pa le doma ostani, da opraviš živino. Mogoče srečam kje Peregrina!

JERICA: Oče, rajši mu pojdite s poti.

KOŽUH: Ne vem, ne vem! Ali bi se ne slišalo lepo: Jerica, Peregrinova nevesta! Jerica, mlada mlinarica!

JERICA: Ha, ha, Peregrinova nevesta! Mlada mlinarica, ha, ha, ta je pa dobra!

KOŽUH: No, bo že kako, saj bomo videli! (Odide.)

JERICA: Ha, ha, Peregrinova nevesta! Sama ne vem, kaj bi! O, že vem! Čakala bom, saj je dejal Pavle, da pride mimo hiše, ko pojde kosit! Ali naj čakam Peregrina? Ha, ha, svojega ženina si pa le drugače predstavljam. (Gleda skozi okno.) Ni ga, pa mora

- priti, saj je obljubil! Rada bi videla, kdo pride prej, ali očetov, ali moj ženin! Pavle, glej ga, zares je, tamle gre, kot nalašč! (Pokliče skozi okno) Pavle, pojdi sem, nekaj novega! Ali me slišiš? Oh ti butec! Ali na ušesih sediš? Pavle! No vendar! Kaj pa stojiš? Ne, ni očeta doma, nekaj ti imam povedati! Cisto sama sem! (Se skrije za duri.)
- PAVLE (pride): Pozdravljen deklíč, kaj je novega? Ali ti je Peregrin že razodel ljubezen? Kje pa si? Ali te je burja vzela?
- JERICA: (skoči za njim in mu z robcem zaveže oči): No, sedaj se pa le pojdiva slepe miši! Ujemi me! (Ga udari po hrbtu in se umakne.) Me že imaš! (Se lovita.) Še dolgo ne!
- PAVLE: Tako te bom objel kot medved, ki trese polno hruško.
- JERICA: Ali prej me moraš ujeti! Ali vidiš, kakšen slepec si! No, primi me! Tu sem, skoči, skoči! Si preneroden! (Ga odveže.)
- PAVLE: Saj si ti kriva, da sem slep kot divji petelin, ki poje, dokler ga ne ustrelje!
- JERICA: Nič ne vidiš in nič ne slišiš, pa za menoj hodiš in sam ne veš, zakaj?
- PAVLE: Ti si me zmešala, ciganka, pa ti povem, da se me varuj! Presneto bova zaplesala! No, kaj je novega? Rekla si mi, da mi poveš.
- JERICA: Nevesta sem, Peregrinova! Ti pa hodiš okrog nas kot sam cesar Janez! No le hodi, samo glej, da ne bo prepozno!
- PAVLE: Ha, ha, Peregrinu te pa kar privoščim in se ne bova lasala zate! Manjka se deklet!
- JERICA: Ti! Ne boš, saj sem jaz tu in vzela me boš, ker drugače ti oči — tisto sem rekla kar tako —
- PAVLE: Stric Primož je tudi dejal, da se igraš z menoj —
- JERICA: Ravno pravi se je oglasil! Tako ga bom oštela, da se bo pogreznil od sramote sto klawter globoko.
- PAVLE: Kaj pa naj storim? Ali naj te ukradem in zbežim s teboj? V gore? Ali čez morje kot zamorec z lepo Vido —
- JERICA: Ali ne veš, kaj moraš? Ti pojdi naravnost k našemu očetu in mu reci, da se vzameva! Da, vzameva se! In še letos!
- PAVLE: Da je tvoj oče stiskač, je tudi dejal stric Primož, in lakomen, da bi še materi božji copate prodal, ha, ha!
- JERICA: Zdaj ni čas, da bi neumnosti klatil, zdaj gre zares! Ali veš, kaj je to, zares, zares!
- PAVLE: O, dobro vem! To je toliko, kot da ne boš nikoli moja!
- JERICA: To pa ni res, fantič moj! Sama bova orala svoje njivice in najini otročički se bodo igrali po domačem vrtu!
- PAVLE: Lepo, ali to je narobe, da se je tvoj oče zaljubil! Ali veš v kaj?
- JERICA: Pa menda ne v našo staro Majdo?
- PAVLE: O, tisto ne, v Peregrinov mlin se je zaljubil, tako so mi pravili sinoči, ko sem kosil na vašem travniku.
- JERICA: Jaz pa sem zaljubljena vate, in to tudi nekaj izda! Zadnja beseda je moja, in še to ti povem, da pravi fant najde dekleta in če bi moral po njo v pekel.
- PAVLE: Potem boš moja, Jerica! Mogoče pojde težko, ker nisem tiste vere kot tvoj oče.
- JERICA: Zakaj? Ali si ti luterš vere?
- PAVLE: Polna mošnja je tisti Bog, v katerega veruje tvoj oče? Mi pa nismo bogati in pet nas je.
- JERICA: Ti si bolj bogat, kakor če bi imel dva grunta —
- PAVLE: O, potem pa te že smem objeti — za grunt (jo poljubi) — za drugi grunt. (Jo poljubi.)
- JERICA: Škoda, da nimaš treh gruntov —
- PAVLE: Pa mi daj ti enega. (Jo poljubi.)
- JERICA (pogleda skozi okno): Oče, oče, na zdaj te pa ima! Prezgodaj, da bi naju videl — Pa tisti, ki je zraven — ha, ha! Skrij se, skrij — dva sta.
- PAVLE: Kam pa, kam naj se skrijem? Ali v peč? Ali v dimnik?
- JERICA: Ne, ne, v omaro. Vidiš, v tistole, saj je prazna, kar hitro, o to bo špas. —
- PAVLE: V omaro vendar ne morem —
- JERICA: Skoči, ti kar skoči! Saj ne bo za dolgo — sta že zunaj — hitro, le hitro —
- PAVLE (se skrije v omaro): Glej, da jih kmalu odpraviš, drugače začnem razbijati! Kdo je oni drugi?
- JERICA: Saj boš slišal — o ti pokora — (Zapre omaro.)
- Kožuh in Peregrin vstopita.
- KOŽUH: Le za menoj, Peregrin! Nič se ne boj. Ali nisi bil še nikoli pri nas?
- PEREGRIN (jeclja): Š-še n-n-ikoli, skozi okno sem pa že gledal, ko so vaša mati štruklje pekli.
- KOŽUH: Kdaj pa je to bilo?
- PEREGRIN: A kdaj? Mislim, da spomladi, ko je o sv. Trojici na Gostečem semenju.
- KOŽUH: Že prav, Peregrin, kar sedi za mizo. Saj vem, da si danes že vreče prekladal.

PEREGRIN: O, to pa že. Take vreče sem nosil, da je kar pokalo v meni.

JERICA: Ha, ha, o ti buček!

KOŽUH: O, poglej, to je naša Jerica, le nič se je ne boj, ali se že poznata?

PEREGRIN: Ze dolgo, še v šolo sva skupaj hodila! In naša mati so rekli, da je prava tičica.

JERICA: Ha, ha, da sem tičica? Ali bi me ti rad ujel?

PEREGRIN: O to pa zmeraj, saj imam rad take tičice!

KOŽUH: No, saj se že dobro poznata, le pomenita se kaj.

JERICA: Od kdaj že poznam tega telička.

PEREGRIN: Saj tudi jaz tebe dobro poznam, da si tista navihana Jerica, ki si mi klobuk v vodo vrgla, da sem ga šele čez tri dni dobil pod našim jezom.

KOŽUH: Vidim, da se že dobro poznata, le pogovorita se, da bosta mož in žena.

JERICA: Oče, kaj pa govorite!

KOŽUH: Da, da, Jerica, s Peregrinovim očetom sva se že domenila.

PEREGRIN: A z našim očetom? Pa ne vem, če bo držalo —

KOŽUH: Saj se bo videlo. — Ali si lačen, Peregrin. Ne stoj, Jerica, skoči v kuhinjo pa postreži fantu, jaz pa moram na travnik. Kosce sem najel, le kod hodi Pavle?

JERICA: A Pavle? Ha, ha! Joj, je že šel mimo hiše.

KOŽUH: Zdaj pa moram brž za njim. Pozdravljena! (Odide.) Peregrin, menda ti ne bo dolgčas z Jerico! (Odide.)

PEREGRIN: Pa srečno hodite in glejte, da si nog ne polomite doli v Tlekah, ko boste skakali čez potok.

JERICA: Peregrin, zdaj pa mi še ti kaj povej, ali kaj vasuješ?

PEREGRIN: Ali ne veš, saj sem že bil pod tvojim oknom ob polnoči, pa me je Pavle prepodil.

JERICA: Ali je res? Ti si bil? Nisem mislila, da si tako korajžen! Ti predelani kajon. No, počakaj, grem pogledat, če je kaj ostalo od kosila. (Odide.)

PEREGRIN: Sapralt, saj tole je prijazna deklica, še skoraj prijaznejša od Špelice, ki je pripeljala žito v mlin. Oče so že prav imeli, da so me sem poslali. Kar vzel bi eno, pa še ne vem, katero bi, ali Špelico, ali Jerico. — (V omari zaropota.) Kakšen šment pa je to? Glej no vraga!

JERICA: (prinese štruklje): I, kaj pa je, Peregrin, da tako plašno gledaš? Ha, ha, ali misliš zbežljati?

PEREGRIN: Jerica, pri vas straši! Ali imaš pa fanta zaprtega v omari. —

JERICA: Eh beži kam! Bog ve, kaj si slišal! Ha, ha, že vem, miš se igra z orehi.

PEREGRIN: Čeprav sem Peregrin, pa vendar vem, da ni bila miš!

JERICA: Koliko greva staviti, da je bila miš?

PEREGRIN: Stavim glavo, da ni bila miš.

JERICA: Miš je bila, miš, da boš vedel.

PEREGRIN: Pa ni bila miš!

JERICA: Pa je bila, saj jo imam tako navajeno, kadar potrkam, pa se oglasi. (Potrka, v omari zaropota.) Vidiš, da je bila miška. Na, jej štruklje.

PEREGRIN: Ne maram! Prej mi odpri omaro, rad bi videl tisto miško.

JERICA: Prej moraš jesti! Ali nimaš rad štrukljev?

PEREGRIN: O rad, zadnjič sem se jih tako napokal, da bi bil lahko koso klepal na trebuhu. Zakaj pa stojiš pred omaro?

JERICA: Pusti še omaro! Kaj so ti pa rekli oče?

PEREGRIN: A kaj? Da bi se midva vzela! Pa te ne maram, ker imaš fanta v omari!

JERICA: Ha, ha! O ti Peregrin! Ali si res trapast? — Kar vzemiva se midva! (Ga objame in zapleše z njim po hiši.)

PEREGRIN: Plesati pa znaš. Tako si me objela, da me je kar pogrelo! (Zaropota v omari.)

JERICA: Saj ni nič, Peregrin! (Udari po omari.) Jaz sem zaropotala.

PEREGRIN: O ne, o ne! Moram vedeti, kdo je v omari, prej ne grem od tebe! Zares ne!

JERICA: Kako si trapast, kdo pa naj bi bil? Saj veš, da imam tebe rada.

PEREGRIN: O že vem, kako! Kot pes česen! No, pridi k meni, da te objamem. (V omari ropota.)

JERICA: Ti, presneta miš, ti! Bodi pri miru, drugače te ujamem.

PEREGRIN: Jerica, to je nekaj drugega, to ni miš, pojdi k meni!

JERICA (skoči od omare): Na, tu me imaš!

PEREGRIN (skoči stran in odpre omaro): Pogledajmo tvojo miško! (Pavle stopi iz omare.)

PAVEL: Sto kosmatih zmajev, ali sem te? Ha, ha, kako da jo nisi popihal, Peregrin?

PEREGRIN: Še malo me nisi prestrašil, saj sem vedel, da ni Pavle daleč.

JERICA: O Peregrinček, ali te je bilo strah? Ha, ha!

PEREGRIN: Seveda, saj sem vedel, kakšna je tvoja miška.

PAVLE: Ali me boš namlatil, Peregrin? Kar daj me! Slepe miši sva se šla z Jerico, pa sem se ji skrtil v omaro.

PEREGRIN: Da, da, kar naprej se pojdi ta slepe miši.

JERICA: Nikar ne bodi hud, saj sva prijatelja.

PEREGRIN: Še malo ne, da ti povem, še prav mi je, da si izbrala Pavleta.

PAVLE: Ti jih lahko dobiš deset na svoj mlin. Vsaka ti bo rada pomagala mleti.

PEREGRIN: Ne boj se zame! Jo že imam! Ti pa le ostani pri Jerici! Kar daj se ji ujeti. Pozdravljena oba.

JERICA: Adijo, Peregrin, pa mater pozdravi!

PEREGRIN: Saj naši materi ni do tvojih pozdravov! Adijo no! (Odide.)

PAVLE: Presneti Peregrin, da me je moral ujeti. Ti si kriva.

JERICA: Nič zato. Zdaj veš, da se je prišel ženit.

PAVLE: O Peregrina se ne bojim! Glej, oče je tisti, ki ima trdo bučo.

JERICA: Nič se ne boj zame! Ako je oče trmoglav, jaz sem pa njegova hči trmoglavka.

PAVLE: O, Peregrina se ne bojim! Tvoj štruklje mi je pustil! (Hlastno je.) To je storil prav! Tega mu ne pozabim, kje si neki izbira svojo mlinarico.

JERICA: Ali ne veš? Oni dan je bil skupaj z vašo Špelico, ki služi pri nas. Kakšno reč sta imela! Meh moke sta izgubila po poti, prav do nas je šel z njo.

PAVLE: Naša Špelca ga je zmotila! No, ta dva sta kot nalašč drug za drugega. Ali štruklji so dobri! Zdaj pa moraš biti moja.

JERICA (ga objame): Ali že nisem?

PAVLE: Tudi zato, ker — (Se nagne k njej.)

JERICA: Pst, tiho, ti ti! — (Ga poljubi.)

PRIMOŽ (pride s koso): Glej jih!

PAVLE: Stric, ravno vas čakava, prav, da ste prišli!

JERICA: Naš oče so že na travniku.

PRIMOŽ: Vidva sta si pa izvolila boljši del: Pavle, tebe iščem, ali nisi obljubil Kožuhovemu očetu, da pokosiva travnik? Jerica, ne bodi huda, ker sem prišel po fanta.

PAVLE: Oba z Jerica sva vas čakala, pa vas ni bilo na izpregled, in tako lepo jutro je bilo.

JERICA: Jaz sem ga zapeljala — po pravici povem, saj mi ne zamerite.

PRIMOŽ: Kaj bi! Saj vem, kako je s to rečjo!

JERICA: Ne veste vsega, naši me hočejo omožiti s Peregrinom!

PAVLE: Res, stric! Je bil že tukaj in na čuden način sva ga ugnala. V omaro sem se skrtil in ga strašil.

JERICA: Veste, stric, midva s Pavlom se morava vzeti.

PRIMOŽ: Ne vem, kako to pojde —

JERICA: Ako ne zlepa, pa zgrda! Mora iti! Ne dam Pavla za Peregrina!

PRIMOŽ: Mlin bo njegov, zato je všeč tvojemu očetu —

JERICA: Meni pa ni, pa se udarimo! Bo mo videli, kdo bo močnejši.

PRIMOŽ: Seveda, seveda, nekako se bo že naredilo, da dobi fant dekleta, dekleta pa hlače.

PAVLE: Stric Primož, vi govorite zame, saj vas ima rad Kožuhov oče.

PRIMOŽ: Glej ga fanta, govoril bom zate, to pa to! Samo ne vem, ne vem — veš Jerica, tvoj oče ima svoje muhe, treba ga je prijeti od prave strani in tako, da ne bo vedel, ali je tič ali miš.

JERICA: Stric, oba pojdeva nad oča — in morava ga dobiti —

PRIMOŽ: Kar z vama držim, čisto prav imata. Svet se mora zravnati — kar je tu preveč, je tam premalo.

JERICA: Nič se ne boj, Pavle, zadnja beseda bo najina.

PAVLE: Na vas se zanesem, stric! Zdi se mi, da brez vas ne pojde —

PRIMOŽ: Ta reč ni kar tako, dober premislek je boljši kot dan hoda.

ŠPELICA (pride, jeclja): S-s-sto p-p-polhov, kaj pa vidva? Pavle, kaj pa tukaj delaš? In vi stric Primož? Kaj iščete pri Kožuhovih? Ali ne vesta, kje sta doma?

PRIMOŽ: Glej jo no punčaro! Saj ji gre jeziček kot kolo mlinu, kadar ima dosti vode.

ŠPELICA: Sto polhov, pa prav zares! Ali včerajšnji dan prodajata?

PRIMOŽ: Ali ne vidiš kose? Na delo menda že smem.

ŠPELICA: Na delo že, ali je v hiši travnik?

JERICA: Ti, Špelica, nimaš nobene besede pri hiši! Glej jo no, kaj si vse upa! Takale pastirica!

ŠPELICA: Pastirica gor ali dol, sto polhov, čeprav nisem domača, pa vendar vem, da v naši hiši ne raste seno ne otava.

JERICA (jo oponaša): S-to p-polhov, potem pa tiho bodi in pojdi past svoje polhe!

ŠPELICA: Slišiš, Pavle, Kožuhov oče te čakajo na travniku.

PAVLE: Ne smem se jim zameriti, kar grem.

JERICA: Pojdi, pojdi, da se jim bolj prikupiš.

PAVLE: Pozdravljena Jerica! Ti pa, Špelica, drži jezik za zobmi, drugače ti polovimo vse polhe! (Odide.)

ŠPELICA: O ti, Jerica, saj bi vaši materi povedala, da naš Pavle pri tebi vasuje, pa ne bom, veš, zato ne, ker bi ti rada prevzela Peregrina! Pavle naj bo tvoj, Peregrin pa moj.

JERICA: Ti, saj res! Kaj si pa počela oni dan s Peregrinom! Trgala in metala si se z njim po cesti, da sta meh moke izgubila!

ŠPELICA: Ali si naju videla, hi, hi? Res je, zakaj bi pa ti imela dva fanta, jaz pa še enega ne!

PRIMOŽ: Na, tu jo imamo! Najmanjša je, pa ima največjo besedo.

ŠPELICA: Saj, stric Primož! Sto polhov, ako držite s Pavlom in Jerico, pa še name nikar ne pozabite in na Peregrina! Midva bi se tudi rada vzela!

PRIMOŽ: A ti bi rada Peregrina? No lepa je ta!

ŠPELICA: Pri nas smo revni, še toliko dote ne bom imela, da bi si prst obvezala! Peregrin pa bo bogat in bo imel mlin! O, to bi se mi prileglo, ako bi ga dobila — saj bi bila potem bogata mlinarica.

PRIMOŽ: Špelica, drži se ga, ne bo ti slabog pri mlinarjevih! Pogača ti bo ostajala, doma pa še črnega kruha nimamo!

ŠPELICA: To bi bila potem prevzetna! Ali mi ga res prepustiš, Jerica?

JERICA: Sama si ga vzemi, jaz ti ga ne morem dati, ker ni moj!

ŠPELICA: Sto polhov, bel predpasnik bom nosila kot mlinarjeva mama pa debel trebuh.

PRIMOŽ: Pa kup otrok! Da, Špelica, jaz ti pojdem na roko! Vse bom poskusil, mogoče premotim starega mlinarja.

ŠPELICA: Moj bo, moj, Peregrin! Mu že nekaj takega povem, da bo kar znil in me objel. — Sicer je pa že malo moj, samo upa si še ne prav.

PRIMOŽ: Ha, ha, to bo pa zopet nekaj. Seveda, tisto je še vprašanje, kaj porečejo oče mlinar.

ŠPELICA: Saj ste vendar njegov prijatelj! In v nedeljo zvečer ste ga pripeljali iz oštarije domov!

PRIMOŽ: Kajpada, prijatelja sva. Saj sem hodil z njim, ko se je ženil in tvojeja Peregrina še na svetu ni bilo.

JERICA: Našega očeta tudi že dolgo poznate, pregovorite ga, da bo Pavle moj.

PRIMOŽ: Poskusil bom — Ali tvoj oče — ne vem, kaj bi rekel? Pa imamo spregledanega in vem, kako se mu streže.

ŠPELICA: Stric Primož, dajte me omožiti! In potem boste pri nas otroke pestovali.

PRIMOŽ Šent, kar vseč mi je — ne vem, če se mi ne posreči — in ti Jerica, mi moraš dati prav, če tudi se ti bo zdelo narobe —

JERICA: Stric, saj vem, da vas nihče v koš ne dene.

ŠPELICA (pogleda skozi okno): Sto polhov, naši gredo domov! In mlinarjev oče tudi z njimi in Peregrin! Moj Peregrin! (Se smeje, skače, pleše.)

JERICA (pogleda): Peregrin gre nazaj, zares gre! Jaz se mu grem skrit! Oh, ta mōra!

ŠPELICA: Jaz pa mu grem nasproti! Moj Peregrin! Kar mešati ga bom začela!

PRIMOŽ: Jaz pa ostanem tukaj, malo povasovat že smem — in videl bom, kaj bi se dalo napraviti.

JERICA: Brž, brž moram izginiti! Pri zadnjih durih grem na travnik za Pavletom! Špelica, le potegni Peregrina. (Odide.)

PRIMOŽ (vzame koso, se postavi pred vrata): A tako, Špelica! Glej no glej, to je pa narobe, da ni očeta doma!

Kožu, Tona, mlinar in Peregrin vstopijo.

ŠPELICA: Peregrin, moj Peregrin! (Mu skoči nasproti.)

KOŽUH: Glej ga malharja, ali tukaj kosiš?

PRIMOŽ: Šment, že od jutra te čakam! Rekel si, naj pridem na dom.

KOŽUH: Seveda sem rekel, pa si nalašč prišel prepozno, ker se smiliš sam sebi!

PRIMOŽ: Vidiš moje žulje! Pa jih ti pokaži! (Mu pokaže dlan.)

KOŽUH: Le skrij jih, saj jih nisi dobil pri nas!

ŠPELICA: Peregrin, ali si še kaj moj?

PEREGRIN: Špelica, ali si še kaj moja?

PRIMOŽ: Lovila sva se kot mačka svoj rep!

KOŽUH: No, zdaj te ni treba! Pavle bo sam travnik pokosil! Ta se ni vrgel po tebi!

PRIMOŽ: Pa ravno z menoj je prvokrat kosil —

KOŽUH: Pa te je prekosil, reci, kar hočeš!

PRIMOŽ: Pa bi tudi tebe, če bi bil na tvojem mestu.

KOŽUH: E, e, kako govoriš! Na tvojem mestu! Misli, kdo je on in kdo sem jaz.

PRIMOŽ: O, ti Kožuhov oče, le nikar ne bodi tako prevzetan ko tisti konj, ki svate vozi.

TONA: Vidva sta res prava! Komaj pri-deta skupaj, sta si že v laseh —

- MLINAR: Saj to je! Vidva se lasajta, kadar sta sama! Zdaj imamo druge reči.
- KOŽUH: Kakopak! Druge reči! Ali jaz ne morem drugače, kadar se kdo repenči pred menoj!
- PRIMOŽ: Kaj pa si navsezadnje! Na tvojem mestu bi bil Pavle boljši gospodar kakor ti!
- KOŽUH: Boljši gospodar! Pavle! Kadar kdo tako govori, me kar vzdigne! Pa meni, ki sem prvi za županom!
- PRIMOŽ: Ha, ha, prvi za županom. Kaj pa je to? Ti si bolj star kot Metuzalem, ako tako govoriš. Seveda, saj nisi bil nikjer, Ljubljana je zate že na koncu sveta! Ha, ha!
- KOŽUH: E, kaj se boš! Prava reč, ako si bil na vojski. Saj so bili drugi tudi!
- PRIMOŽ: O, vem, vem, pa jih je veliko tam ostalo! Tam je bil pekel, v Galiciji, — v ujetništvu na Ruskem je bilo seveda drugače. — Pa tam smo delali, delali v jamah — ti še veš ne, kaj se pravi delati.
- KOŽUH: E, kaj se boš, pojdi, pojdi, nikar se ne delaj, kot da si svet odrešil.
- PRIMOŽ: Da, da, nam se še sanja ne, kaj se godi po svetu.
- ŠPELICA: Peregrin, ali si že zmel našo pšenico?
- PEREGRIN: Še ne, o že, že, kdaj prideš ponjo?
- TONA: Špela, kaj pa imaš s Peregrinom? Glej, da se mi izgubiš! Pa precej!
- ŠPELICA: Za našo pšenico sem ga vprašala.
- TONA: No, Boštjan, ali sta si z našim že segla v roko?
- MLINAR: Kaj? A segla? Menda še ne! Saj se ne mudi! Bi dejal —
- KOŽUH: Mudi, mudi! Ali mi nisi dal besede?
- MLINAR: A besede? Seveda sem dal, ampak beseda sem, beseda tja! Kaj pa, če bi si kdo premislil?
- KOŽUH: Kaj se boš premišljaj, kakšen mož pa si?
- PRIMOŽ: E, ni vsak mož, kdor klobuk nosi!
- KOŽUH: Kaj, sedaj boš razdiral ohcet, ali ne privoščiš fantu veselja?
- TONA: Naj se mladi ljudje malo porazvesele, saj v zakonu jih čaka le malo lepega! Ženitovanjski dan je seveda navadno zadnji veseli dan v zakonu.
- MLINAR: Ali tu je nekaj drugega! Vsak bi bil rad mlinar, še meni bi se kdaj stožilo.
- KOŽUH: Saj bi bil mlin Peregrinov! In v rodu bi si bili! Ali ti ni nič do žlahte?
- MLINAR: Seve, do žlahte! Kajpak, samo pravijo, da je žlahta raztrgana plahta!
- KOŽUH: Na, tu ga imamo! Motovilo staro! Prav je povedal Primož, da ni vsak mož, kdor klobuk nosi.
- PRIMOŽ: Da, tako sem dejal! Mož se meri od nosu gori! To si tudi ti zapomni, Kožuhov oče, da je treba pameti v glavi, kadar se hčer* moži.
- KOŽUH: Zdaj te imam pa dosti, Primož! In tebe Boštjan! Da si mlinar, ki mu ušesa meljejo, to sem vedel, da imaš pa dolga ušesa, to vem šele danes, ker sem te imel za bolj pametnega.
- MLINAR: A pametnega? No, ne bodi tak kot burja! Pa se dajmo pomeniti!
- KOŽUH: Vsega je konec, če nočeš svojemu sinu dobro.
- ŠPELICA (pri vratih se gleda v ogledalo, poprahlja robec in se zapeljivo smeje): Peregrin, kdaj pridem po moko? Ali boš sam v mlinu?
- TONA (Špeli): Kaj pa se ti nastavljaš? Steci v kuhinjo in pripravi krožnike! Može, sedite okoli mize, saj ne bo nič dražje.
- ŠPELICA: Že grem, mati. (Vabi Peregrina, odide.)
- PEREGRIN: Adijo, Špelica, saj pridem!
- TONA: Peregrin, pusti deklino in za mizo sedi! Vsaka pastirica ni zate!
- PEREGRIN: Kar semle bom sedel na vogal mize, da se lahko umaknem.
- PRIMOŽ: Jaz pa grem k durim, da ne bom nikomur na poti.
- KOŽUH: Na sredo se pomakni, Boštjan.
- MLINAR: Zraven tebe bom sedel, Kožuhov oče, da se bova lahko objemala ali pa lasala.
- ŠPELICA (odpre vrata): Mati, ali naj vzamem cinaste krožnike? (Se smeje Peregrinu.)
- TONA: Ti, Špela, kje pa je Jerica?
- ŠPELICA: A, Jerica? Srp je vzela, rajtam, da je šla krompir kopat, hi, hi. (Odhaja.)
- TONA: Ali si trapasta? Pokliči jo, gotovo ni daleč! (Gre za njo.)
- PRIMOŽ: Ha, ha, lisici je na rep sedla! Gotovo je vedela, kaj jo čaka.
- KOŽUH: Nič ti ni prav, da bi se Jerica možila — rad bi nekaj podiral, pa ne bo nič.
- PRIMOŽ: Tudi nimam kaj podirati, saj še neveste nisem videl —
- KOŽUH: O, tudi nevesto boš videl, ali tako, ki ima nekaj pod palcem. Mi smo mi!
- PRIMOŽ: Da, neveste so bogate! K hiši prineso doto pa zibelko. Ha, ha!
- KOŽUH: Tudi zibelko bo treba! Saj jo bo lahko kupila za svojo doto.
- PRIMOŽ: E, le ne šarite preveč! Nevestina dota se hitro zmota.

KOŽUH: Ali si slišal, Boštjan, Primožu ni všeč naša nevesta!

MLINAR: A naša nevesta mu ni všeč? Kakšna nevesta?

KOŽUH: Lej ga, ali si tako gluha? Ali nisi slišal, da gre za našo Jerico?

MLINAR: Kakopak! Pa ima tudi Primož besedo pri tem?

KOŽUH: Vidiš ga, ker ti cincaš, cincaš, ima pa korajžo!

MLINAR: Pa naredimo! Peregrin, ali boš vzela Jerico?

PEREGRIN: A Jerico? A Kožuhovo? Ne vem še —

MLINAR: Vzeti jo moraš! Nič se ne boš obotavljala! Bogata bo!

KOŽUH: Da, Peregrin, kar hitro se odloči! Ne bom te čakal — namesto tebe lahko dobim sto drugih.

PEREGRIN: A da res? Potlej pa vzemite drugega.

MLINAR: Vidiš ga bučmana! Pa ravno Jerico moraš vzeti!

KOŽUH: Peregrin, pri nas ti bo dobro! Kadar bo veliko dela, pa pride Pavle pomagat!

PEREGRIN: Že, že, pa vendar ne vem —

MLINAR: E, kdo te bo vprašal —

PRIMOŽ: Peregrin, zdaj je čas, zdaj poglej svoje! Potlej bo prepozno! Peregrin, ne daj se!

MLINAR: Sosed Kožuh, zdaj tudi že mene jezi, da bi se Primož nekaj vtikal v našo reč. Tu je moja roka.

KOŽUH: Ampak, da bo držalo. (Mu seže v roko.) Če se mi skujaš, ne vem, kaj bi ti naredil, veš, jaz sem mož beseda.

PEREGRIN: Oča, jaz sem tudi mož beseda! Sem jo že izbral!

MLINAR: Kaj si izbiral? Smo ti že mi izbrali!

PEREGRIN: O, ne, sam sem izbral! Ne maram druge!

KOŽUH: To ni vse nič! Peregrin, ti nimaš besede!

PEREGRIN: A da bi se drugače zmenili? In kar zdajle? Jaz sem pa slišal, da naglica nikjer ni dosti prida! Ali ne, stric Primož?

PRIMOŽ: Prav imaš! Še polž je to vedel, ki je za svojo bolno ženo sedem let čez prelaz vino nosil in z vrha prelaza v jarek treščil.

KOŽUH: Kar govori ti tam za durmi, danes se zastoj potiš. Je že zmenjeno in preden se mesec dvakrat pomladi, mora biti že vse sklenjeno in zapečaten.

PEREGRIN: Hudir vendar, da bi si le kdo nog ne zlomil, ko tako hitimo! Ali ne, Primož?

TONA (pride z vinom in mesom): No, možje, ste dolgo čakali? Mlinarjev oče, vzemi meso in kozarec — (Mu nataka.) Le ne vem, kod hodi Jerica? Peregrin, ali nič ne veš?

PEREGRIN: Prisežem, da ne vem nič.

ŠPELICA (s kruhom in krožniki): Na, Peregrin, vzemi od mene najlepši kos.

PEREGRIN: Oj, Špelca, tega ti nikoli ne pozabim! Pri meni je že zdavnaj pol dne odzvonilo.

TONA: Na, Primož, da ne boš jezika brusil — (Mu nese kozarec vina.)

PRIMOŽ (pokusi vino): Dobro vino, že kapljica pove, da je od dobre roke.

KOŽUH: Kaj mu pa strežeš?

TONA: Danes moramo biti vsi dobre volje.

MLINAR: Pa pijmo, to je beseda, ki nikogar ne speče.

PEREGRIN: Pi-pi-pijte, pa ne na moj račun, ha, ha.

KOŽUH: O fant, zdaj pijemo na tvoje zdravje.

TONA: I, kje pa je res naša Jerica? Peregrin, kaj pa delaš, da ti je ušlo dekle?

PEREGRIN: Nič ne delam! Rajtam, da ne mara zame!

ŠPELICA (se smeje): Peregrin, ne mara te ne! Jaz pa vem za eno, ki te ima rada.

TONA: Ne otriesaj jezika, deklina! In daj kruh stricu Boštjanu! Peregrin, ali nisi prišel v vas k Jerici?

PRIMOŽ: Kakor se mi zdi, mu je toliko zanjo kot medvedu za prazen panj.

MLINAR: Primož, takšnih pa ne boš klatil.

KOŽUH: Peregrin že ve, da mu bo pri nas dobro, pa noče pokazati —

TONA: Zakaj pa sediš na koncu mize. Peregrin? Pomakni se više ali pa poglej še enkrat za Jerico!

PEREGRIN: Saj res, grem pogledat. Mogoče je na svislih, če ni šla na njivo. (Odide.)

ŠPELICA: Počakaj, Peregrin. (Gre za njim.)

MLINAR: Na zdravje, sosed, da bi nama Bog dal zdravje in srečo!

TONA: Pa še mladima! Vsi trčimo! Primož, le bliže! Ali imaš prazen kozarec?

KOŽUH: E, Primož tuhta, kako bi jo izpeljal po svoje, Peregrin se mu ne zdi pravi ženin.

TONA: Kaj? Primož je tak? Potem pa ne trkam s teboj!

KOŽUH: Da, da, takšen kajon je Primož! Ali nisi vedela? Pavleta bi rad spravil za mladega k nam! Ha, ha, o pa ne bo nič!

- TONA: Lej ga plaščarja! Nisem vedela, da je takšen!
- PRIMOŽ: O Kožuhova mama, ti kar delaj kot se zdi tebi prav in Matevžu! Seveda, malo čudno se vidi, zakon sklepaš pa brez neveste.
- KOŽUH: Nič se ne boj, Primož, že pride o pravem času.
- MLINAR: Ti si mi res pravi, kdo bi mislil, da si tako pameten.
- PRIMOŽ: Ti le meni verjemi, da ni pameti nikoli preveč! Kajpada, včasih si lahko gospodaril s klobukom, danes pa je treba presneto pameti.
- TONA: Kar pij! Mlinarjev oče, bo že šlo, saj si bomo pomagali.
- PEREGRIN (pride): Kožuhova mati, sem bil že zunaj, vse sem pogledal pa se mi je Jerica skrila —
- TONA: To ni mogoče! Saj te ima rada!
- ŠPELICA (pride za Peregrinom): Pa ne tako kot jaz, hi, hi! Zares, Peregrin!
- TONA: Špela, brž ven v kuhinjo! Kdo te je klical! Kaj pa imaš s Peregrinom?
- ŠPELICA: Nič, prav nič! Mama, samo nekaj mi je obljubil!
- MLINAR: Kaj pa imaš z dekletom, Peregrin? To se ne spodobi zate, zapomni si to!
- PEREGRIN: Vem, oče, vse vem, kaj se spodobi, kaj pa ne! Veste, Jerica ni zame.
- TONA: Kaj pa govoriš, Peregrin! Jerica te nalašč malo draži! Saj jo poznaš!
- PEREGRIN: O, dobro, saj sem bil zjutraj pri vas, pa sem videl, da Jerica ne mara zame.
- TONA: O pa te bo rada imela, boš videl, ko bosta mož in žena —
- ŠPELICA: Povej, Peregrin, da si meni obljubil —
- TONA: Tebi nima nič obetati! Glej, da se mi izgubiš!
- PEREGRIN: Kožuhova mati, ne vem, če bo kaj! Si ne upam k vam, pri vas straši!
- TONA: Straši, kaj straši!
- PEREGRIN: Tega pa ne povem.
- TONA: Zdaj pa moraš povedati! Če ne, bom huda!
- PEREGRIN: Če povem, boste pa še bolj hudi.
- TONA: Ne bom ne. Moraš povedati!
- PEREGRIN: Veste, Jerica je imela Pavleta zaprtega v tistile omari, pa je strašil, ha, ha.
- TONA: Na, Primož, zdaj pa imamo tvojeja Pavleta.
- KOŽUH: Ta je pa res prehuda, ne smemo več čakati, tu se vse neha!
- PRIMOŽ: Pustite mladim ljudem veselje! Saj smo bili tudi mi mladi, in kaj vse smo počeli! Le spomni se, Boštjan!
- MLINAR: Kajpak, no, seve pa vendar nismo uganjali takih reči.
- TONA: Ali Pavle mi ne gre iz glave! Pa kako sem mu zaupala!
- KOŽUH: Pavle, Pavle, kdo bi si to mislil o Pavletu!
- JERICA (prilet): Kaj je z mojim Pavletom?
- TONA: Povej, kaj si imela z njim, da je strašil v omari?
- JERICA: Ha, ha, slepe miši sva se šla, pa se je skrnil v omaro — Peregrin je pa mislil, da je ne vem kaj.
- TONA: Vidiš, Peregrin, nalašč te draži! Zdaj jo pa moraš vzeti!
- PRIMOŽ: Peregrin je preveč pameten za slepe miši in se ne da ujeti.
- PEREGRIN: Da, da, stric, nobeden me ne bo imel za norca, nobena deklica, pa naj je še tako lepa.
- KOŽUH: To ni vse nič! Peregrin, pamet rabi, ti boš pri nas gospodaril, že zato, ker je Primož zoper to.
- PRIMOŽ: Kdo bo gospodaril, se še nič ne ve!
- KOŽUH: Naredimo, da ne bo Primoževa obveljala! Boštjan, kar tako naj ostane!
- PEREGRIN: Dobi mlin, Jerica pa dobi grunt, in potem pride Peregrin k nam za gospodarja.
- PRIMOŽ: Da, mlin, mlin je vsa ljubezen!
- MLINAR: Pa naj bo! Jaz sem že vsega sit!
- KOŽUH: Peregrin, Jerico ti dam, bogatejše ne dobiš nikjer. Vse bo imela, hišo in najlepši hlev.
- PRIMOŽ: Kar daj mu jo, prava reč! Bomo videli, kako se bo zahvalil za njo. Zdi se mi, da je malo previsoka!
- KOŽUH: Napravimo konec! Boštjan, zabijaj svojemu fantu, da je zdaj konec njegovega otepanja.
- MLINAR: Alo Peregrin, pusti tisto deklino!
- ŠPELICA: Peregrin, nič nikar! Ne pustim te!
- JERICA: Oče, ali me res mislite prodati, pa tako vas imam rada! Le zaradi ženina se morava še zmeniti! Saj me Peregrin ne mara!
- KOŽUH: Se motiš, dekle, saj se bosta privadila drug na drugega.
- PEREGRIN: Oča, nič ne vem, kako bo.
- MLINAR: O jaz pa vem, vzela se bosta!
- PEREGRIN: Jaz in Jerica sva istih misli, da se ne misliva vzeti!
- TONA: Ja, Peregrin, ali ti ni všeč naša Jerica? Poglej jo, kako je lepa in zdrava!
- PEREGRIN: Ne vem, kako bi dejal.
- ŠPELICA: Peregrin, kar povej, da sem jaz tvoja. — (Si zakriva obraz in se smeje.)

TONA: Špela, glej, da mi spraviš svoje reči skupaj in se pobereš od hiše! Nič več te ni treba k nam!

ŠPELICA: I, zakaj pa, mati? Saj nisem nič naredila — če pa me Peregrin mara!

MLINAR: Peregrin, daj Jerici roko!

ŠPELICA: Nič nikar, Peregrin!

TONA: Molči deklina, odtod, da te ne vidim.

JERICA (skriva roko): Jaz mu ne dam roke.

PEREGRIN: Jaz tudi ne tebi —

KOŽUH: Morata! Otroci naj bodo pokorni! Kam pa pridemo, ako bo vsak vlekel na svojo stran!

MLINAR: Peregrin, ali boš dal Jerici roko! (Stoji nad njim s palico.)

ŠPELICA: Peregrin, jaz sem tukaj, nič nikar!

TONA: Špela, ali že nisi na cesti? Poberi se!

PEREGRIN: Špelica, nikamor ne hodi!

KOŽUH: Ne bo dolgo, pa bom vzrojil!

TONA: Pusti jih za danes! — Hoj, Peregrin, kako bi se lepo slišalo: Peregrin, ženin Kožuhove Jerice! Ali slišiš hčerka?

JERICA (se joka): Oj, kaj bo rekel Pavle? ŠPELICA: Peregrin, ne pozabi, da si moj! (Odide jokaje.)

TONA: Jerica, nič ne jokaj, vse bo dobro, ko boš imela moža in lepe otroke.

PRIMOŽ: Ne vem, ne vem, če bomo svatovali! To so čudne reči!

KOŽUH: Bomo svatovali, bomo, Primož, seveda brez tebe!

PEREGRIN: Ha, ha, Jerica, nič se ne cmeri, saj ne bo nič z nama.

TONA: Presneti Peregrin, da te bom za lase! (Ga grabi.)

PRIMOŽ: Ha, ha, ženina lasajo.

TONA: Jerica, obriši se! Kaj bi jokala za prazen nič! Nič hudega te ne čaka.

KOŽUH: Nevesta se mora jokati!

2. dejanje

Knezova hiša. Preprosto staro pohištvo. Na sredi vhod. V kotu miza, par klopi ob zidu, na steni zakajene podobe, nizka majhna okna. V kotu duri v čumnato. Med 1. in 2. dejanjem mine 14 dni. Delavnice dopoldne.

Knezova mati, Špelica, Pavle.

ŠPELICA (stoji sredi sobe, živahna, razposajena): Jaz, da bi šla žet? Sto polhov. Jaz, ki bom mlada mlinarica! Hi, hi! Mati, ali ste na glavo padli! Kadar bom imela ključke za pasom od polnih skrinj in shramb, boste pa drugače govorili!

MATI: Žlobudra! Ali si prismuknjena!

ŠPELICA: Le zapomnite si, jaz bom mlada mlinarjeva mama, Peregrin pa moj mož.

MATI: Križana usmiljenost, ali v resnici trapaš? Kaj bi rekel, ko bi te kdo slišal!

ŠPELICA: Saj sva se zmenila s Peregrinom in v roke sva si segla! To bo vsaj držalo, sto polhov!

MATI: Na, vzemi srp pa na njivo, kdo bo poslušal tvoje prazne besede! Pavle ti tudi! Pojdi z njo, najprej mejo pokosi, da bo trava za živino, potem ji pa pomagaj snope vezati!

PAVLE: Ali meni to pravite? Mati! Nikar se mi ne zamerite! Ali ne veste, kdo sem?

MATI: Nikar me še ti ne jezi! Stori, kar sem ti ukazala!

PAVLE: Danes sem še Knezov Pavle, kmalu bom pa mladi Kožuhov gospodar. To si zapomnite. Svet se vrti, je dejal stric Primož.

MATI: O križana nebesa! Temu se tudi meša! Ali sta se oba nazobala volčjih jagod?

PAVLE: Mati, dajte si dopovedati! Ali še ne veste, da bo Kožuhova Jerica moja žena?

MATI: Joj me, ti tudi trapaš! Mislila sem, da se je samo Špelici zmešalo, pa se je tebi tudi. Kaj bo z vama, ako ne prespita teh neumnosti.

ŠPELICA: Jaz sem zdrava, pa še kako zdrava, in pametna, da nikoli tako! Nič drugega ne pogrešam kakor Peregrina.

PAVLE: Mati, ali res mislite, da bom svoj živ dan otepal medlo in podmet? O ne, Knezov Pavle bo gospodar, ki se ne bo dal ugnati kar tako v kozji rog!

MATI: Otroka, pomislita, kakšni reveži smo in kakšna bogatija je pri Kožuhovih in pri Mlinarjevih!

PAVLE: Ali mi nismo nič, ha, ha! Mi in Kožuhovi imamo največ zemlje na Sorškem polju. Mati, in vi godrnjate in se kremžite!

MATI: Kaj pa vežeš otrobe, lahko bi bil že pameten! Le to ne vem, kje si imel glavo, da si se zagledal v Kožuhovo Jerico, in kaj misliš ti, Špelica? Uboga reva, da letaš za Peregrinom?

ŠPELICA: Presneta mati, sto polhov, da si vas bom zapomnila! Kadar bom

JAKA (gleda skozi okno v sobo): Mati, kruha, lačen!

MATI: Počakaj, kruh je še na njivi!

JAKA: Kdaj bo pa doma?

MATI: Čez 14 dni.

JAKA: Pa mi dajte suhih drobnic.

MATI: Tiste pa so še na hruški.

JAKA: Pa krlhjev!

MATI: Tisti so pa na jablani.

PRIMOŽ: O presneto, to bo pa še dolgo, preden boš imel južino, o ti ubogi Jaka!

PEREGRIN (pride): Kje pa je Špelica? Dober dan, mati! Pozdravljen, stric!

MATI: O ti nesrečni Peregrin, kaj si naredil z našo Špelico? Čisto si jo zmešal.

PEREGRIN: O ne, o ne, mati, vse je res! Vzela se bova! Nate, stric, klobaso sem vam prinesel, pa krajec kruha, saj vem, da ste lačni!

PRIMOŽ: Peregrin, ti si fant od fare! Daj mi roko, midva ostaneva prijatelja.

PEREGRIN: Prijatelja, samo pomagati mi morate, kadar bo šlo zares! Veste, oče mi dela sitnosti, k Jerici me naganja, h Kožuhovi. Z njo sem pa že opravil. — Mati, vam sem pa prinesel moko za žgance, da ne bo Špelica lačna! Saj niste hudi! Vzela se bova!

MATI: Kako se bosta vzela, otroka nemurna, saj tvoj oče ne mara Špelice.

PEREGRIN: Špelce ne mara! Mu bom že pokazal! Če ne dovoli, pa pojdem v Ločnico k stricu za mlinarskega pomočnika, pa naj sam dela, po Špelico pridem jeseni. Kje pa je Špelica?

MATI: Špelica je šla pšenico žet in je ne bo domov pred večerom.

PEREGRIN: Pred večerom? Kaj pa naj počnem brez nje?

ŠPELICA (pride): Hi, hi, Peregrin, sem že tukaj! Z njive sem te zagledala pa sem pritekla za teboj! Kajne, da se vzameva? Sto polhov!

PEREGRIN: Čisto zares! Ti si moja Špelica, tako zares, kakor sem tukaj! (Jo objema.)

PRIMOŽ: Prav tako, Peregrin, prav imaš, nikar ne pusti Špelice. (Lomi kruh.)

MATI: Ti si že doma, dekle? Kar nazaj na njivo. Saj še nisi požela.

PEREGRIN: Pustite jo, Špelico, zmeraj mi je dolgčas po njej.

ŠPELICA: Saj se vzameva, kaj ne, Peregrin? Čeprav so naša mati rekli, da ne boš nikoli moj. — Saj so tamle, pa jih vprašaj.

PEREGRIN: Mati, vi to pravite? Kako le morete! Takšna pametna žena in do-brega srca pa mi ne privošči Špelice.

PRIMOŽ: Peregrin, le hud bodi, le hud. Nihče ti je ne sme vzeti! Vsak fant ima pravico do dekleta.

MATI: Oj, kako bi ti jo privoščila, nikomur bi je ne dala rajši kot tebi!

PEREGRIN: Potem si že moja, Špelica! Sto zlodjev te mi ne vzame!

ŠPELICA: Jaz se te bom tako trdno držala kot klop, vidiš takole! (Ga objame.)

PRIMOŽ: Špelica, prav imaš, le trdno se ga drži! Pravico imaš do fanta in do kruha.

PEREGRIN: Nikoli ne boš lačna. Pri nas ti ne bo nič manjkalo. Za otročičke bo tudi dovolj mlečne kaše.

PRIMOŽ (vzame kruh): Prav lepo si se spomnil, Peregrin. To je roba za želodec. Imenitno znajo peči vaša mati.

TINE (pogleda skozi okno v sobo): Stric, kaj pa jeste?

PRIMOŽ: Saj vem, da so otroci še bolj lačni kakor jaz! (Gre k oknu.) Nate otroci, to je vse za vas! Na, Jaka, vzemi krajec, na Lenka, tu je tvoj kos.

TINE: Meni tudi.

PRIMOŽ: Le vzemi, vsak dobi tudi kos klobase.

LENKA: Se meni, še meni! Tako sem lačna. Danes še nisem nič jedla.

PRIMOŽ: Na, le vzemi, Lenka. Nu, tu imaš velik kos, saj vem, da imaš dobre zobe.

MATI: Ali, kaj bo rekel tvoj oče, Peregrin? Špelica ne bo imela nič dote, in siromaštvo je bogatim greh.

PEREGRIN: Mati, nič se ne bojte! Tudi brez dote je Špelica bogata! In mlin bo tekkel, dokler bo kaj vode, saj je bila letos dobra letina.

MATI: Še misliti ne smem, da bi bila Špelica kdaj bogata mlinarica.

PEREGRIN: Bo, bo, prisežem, da bo, ali pa nisem jaz Mlinarjev Peregrin.

PRIMOŽ: Trdna bodita in vse bo vajino, kar želita! Naj se svet malo zravnna, da bodo tudi siromaki vedeli, kako se reže beli kruh.

JERICA (prijoka): Joj, joj, kje pa je Pavle? Naš oča strašno vpijejo, da moram vzeti Peregrina, jaz pa ga ne maram.

PEREGRIN: Saj tudi jaz ne maram zate! Zakaj bi se cmerila zavoljo mene!

JERICA: Zakaj pa hodiš k nam? Ali sem te klicala?

PEREGRIN: Nikoli več me ne bo videla vaša hiša, nato se zanesi. Rajši sem pri Špelici za pastirja, kakor pri tebi za gospodarja. S parizarjem me ne privlečeš v vašo hišo.

JERICA: Kje pa je Pavle? Ne grem nikamor, dokler ga ne vidim.

MATI: Ali res hočeš, da se vsem zamerimo? Kdo nas bo še maral? Vsi bodo rekli, da se silimo med bogatince kakor

- vrabci med peteline! Siromaki smo in Pavle še misliti ne sme nate.
- JERICA: Pavle bo moj in kamor gre on, grem tudi jaz. — Povedati moram očetu, da za nič na svetu ne vzamem Peregrina, ker on ne mara za me.
- PEREGRIN: Ne maram te ne! Špelice ne dam za dva Kožuhova grunta —
- MATI: Oj, ti Peregrin, kar hudo mi je, če pomislim, kaj bo z nami?
- PEREGRIN: Mati, ne bodite žalostni, kar zaplesal bom z vami. — (Jo objame in zapleše z njo.)
- MATI: Peregrin, ali si zdiviljal?
- PEREGRIN: O ne, mati, o ne, le pokazal sem vam, kako vas imam rad! Špelico pa še bolj!
- JERICA: Veš, Peregrin, ti moraš povedati našemu očetu, da me ne maraš —
- PEREGRIN: Še jutri pojdem s Špelico mimo vaše hiše, praga pa ne prestopim več.
- ŠPELICA: Jaz ti pripnem rožmarin za klobuk.
- PEREGRIN: Jaz bom pa vriskal, da se bo hiša tresla in te objemal, da bodo vsi videli, da si moja!
- JERICA: Mati, ali imate srp, za me? Na njivo moram k Pavletu, gotovo še ni požeta vaša pšenica. — Mati, z menoj pojdite!
- MATI: Saj grem, pa še kako rada grem s teboj —
- JERICA: Mati, brž brž! Kar teciva k Pavletu! (Odideta.)
- ŠPELICA: Sto polhov, ta je pa zaljubljen! Tako še jaz nisem! Pa te imam zelo rada! Saj nisi hud, Peregrin!
- PEREGRIN: Ne utegnem biti hud, ker zmeraj mislim na te. — Ali ne, stric, da je prav tako?
- PRIMOŽ: Kako pa! Oj, kolikokrat je bila doma Špelica lačna, ker ni bilo kruha in nihče ni mislil nanjo!
- PEREGRIN: Saj zdaj ne bo več —
- PRIMOŽ: Tako ne sme ostati, kakor je — vsaj Špelico bom rešil lakote.
- PEREGRIN: Stric, vaša beseda zaleže veliko, nič se ne bojim za Špelico, kadar sem z vami!
- ŠPELICA: Ker veš, da sem že tvoja! (Ga objame.) Tako sem tvoja, kakor bi bila z vrvjo zvezana!
- PEREGRIN: Stric, našemu očetu glavo obrnite, da bo šlo hitreje —
- ŠPELICA: Ali se bojiš očeta, Peregrin? Saj se ga še jaz ne bojim.
- PEREGRIN: A jaz, da bi se bal, nič, ali veš, Špelica, kaj je to nič?!
- ŠPELICA (pogleda skozi okno): Sto polhov, Peregrin, tvoji oče gre! Kaj bo pa zdaj! Sam oče, in pesti stiska, gotovo je zelo hud!
- PEREGRIN (gleda skozi okno): Saj res gre! Hudiman vendar, da me povsod najde!
- ŠPELICA: Saj si rekel, da se ga nič ne bojiš, zakaj si pa fant?
- PEREGRIN: Kdo se boji, kaj mi pa more! Nič, samo vi ostanite pri meni, stric in Špelica naj tudi ostane!
- ŠPELICA: Jaz, da bi šla kam? Saj sem doma! — Očka, roke na klop! Bom ukazala, kot šomašter v šoli! Hi, hi!
- PRIMOŽ: Špelica, ti nadeni jerbas na glavo!
- PEREGRIN: Stric, sediva za mizo pa zavrtiva volka!
- PRIMOŽ: Na klop lezi, ne, ne, da, da, da, na klop k zidu, vdihuj in z rokami mlati, hudo si bolan, srce ti ne da miru —
- PEREGRIN (leže na klop): Že ležim, ali naj stokam in v strop gledam?
- ŠPELICA: Ali ti ni pretrdo, Peregrinček? Na, blazino pod glavo!
- PRIMOŽ: Oči zapri! Špelica, ti pa jokaj!
- ŠPELICA (zajoka): Ju, ju! Ali je tako dosti ganljivo?
- PRIMOŽ: Jokaj in vekaj, da se bo mlinarju milo storilo.
- MLINAR (pride): Ali je tu naš plaščar? O ti presneti kajca, kako ga lomi!
- ŠPELICA (z jerbasom na glavi, joka): Hvala Bogu, oče, da ste prišli, na njivi sem bila, pa mi je nekaj reklo v srcu, pojdi domov, grem pa najdem Peregrina. — Oče, kaj bo z njim?
- MLINAR: Kje pa je? O, ti navihaneč, o ti punca!
- PRIMOŽ: Boštan, nesreča! Ali ne vidiš svojega sina? Tak je kot smrtno kosilo.
- MLINAR: Kaj je z njim? Ali se je napil? Pa je pri vas obležal? O, ti falot prežgani!
- PRIMOŽ: Tiho bodi, ali ne vidiš, da je v omedlevici in hudih bolečinah?
- ŠPELICA: Oča, joj, oča, ljubi oča, lepo vas prosim, usmilite se ga!
- MLINAR: Ali se ga je tako nabral? Dol s klopi! (Ga zgrabi.)
- ŠPELICA: Oča, joj, pustite ga, ali ne vidite, da je bolan? Kar nenadoma ga je napadlo. — Oče, bel kot zid se je zgrudil ubogi, ubogi Peregrin!
- PRIMOŽ: Resnica, Boštjan, tak je bil, kot bi ga s križa snel, pobit in skrušen in onemogel je prišel k hiši — in samo to je govoril, o jaz nesrečni sin! O neusmiljeni oče!
- MLINAR: Ali je to res? Ali ni pijan?
- PRIMOŽ: O, to pa ne, še kapljice ga ni pokusil! Bojim se, da ne bi bilo kaj hudega.
- MLINAR: Kaj ne poveš! O, ti pošast!

- PRIMOŽ: Od same žalosti se mu je kri strdila okoli srca —
- MLINAR: Presneto, kaj bo pa zdaj? Ali ni zdravil za to bolezen? Ali še ni svet dosti študiran?
- PRIMOŽ: Čakaj, da vse povem! In potem je še vročina pritisnila, pa se mu je vnel drob —
- MLINAR: Tisto je pa že vrag! Ne vem, če mu bo loški Arka pomagal. Je učen, pa še premalo!
- ŠPELICA (joka): Peregrin, nedolžni koštrunček —
- MLINAR: Ali ni pomoči zanj? Poskusi, Primož, rad ti nekaj dam — ali hočeš hleb kruha, ali pa polič pšena in moko za mešto.
- PRIMOŽ: Težka reč, huda reč! Strašne napade je dobil. — No, poskusim. — Saj veš, da sem jih že mnogo rešil —
- MLINAR: Poskusi še našega! Kaj misliš, da bi pomagalo? Hudimana, saj vendar ni zakleto!
- PRIMOŽ: Ni zakleto, ni zakleto! Kaj misliš, da je tako ozdraviti človeka, kakor popraviti mlinsko kolo! Najprej ga moram pregledati, ali ni opešalo srce.
- MLINAR: Pa zakaj, pa kdaj, pa kako, ali ga je vrglo?
- PRIMOŽ: Kaj vrglo, zakaj vrglo, kako vrglo? Saj pravim: žalost, žalost je vsega kriva — pa ni srce preneslo —
- MLINAR: Kakšna žalost, kakšno srce! Peregrin je zdrav, še vedel ni, da ima srce! Pojdi, pojdi!
- PRIMOŽ: Pa ga sam pozdravi! Jaz ne rečem nobene več.
- MLINAR: Ti, ne bodi takšen. Daj se omajati!
- PRIMOŽ: Nič! I, kaj sta pa imela?
- MLINAR: Spuntal se je! Saj veš, Kožuh, bogati Kožuh bi ga vzel za zeta — po smrti bi mu pa vse prepustil — on pa ne in ne —
- PEREGRIN (glasno vzdihne).
- PRIMOŽ: Nikar tako na glas! Mogoče sliši, pa bi mu utegnilo škodovati —
- ŠPELICA: Ubogi Peregrin! Oča, po golih kolenih pojdem po stopnicah k Sv. Joštu, samo, da bi se pozdravil!
- PRIMOŽ: Ali si slišal, kako ga ima rada?
- MLINAR: Ali — o, ti reč ti. Jaz sem ga obljubil Kožuhovi Jerici —
- PEREGRIN (glasno zaječi).
- PRIMOŽ: To si napak storil! Najbrž ga je to tako presunilo — srce ima zelo slabo in natančno v ljubezni, kajpak je huda reč.
- MLINAR: Vendar no — pa ni drugače — sva že sklenila.
- PRIMOŽ: Podreti boš moral, ako hočeš obdržati sina.
- MLINAR: Težko pojde — kaj bo pa Kožuh rekel. Ne, pa ne — pomisli, kaj bo Kožuh rekel —
- PEREGRIN (zaječi in se na pol vzdigne): Oča —
- ŠPELICA: Ubogi moj Peregrin! Oča, molila bom za njega in za vas.
- MLINAR: Pogledaj, Primož, kako mu bije žila! Mogoče se mu zboljša.
- PEREGRIN (vzdihne): Ne, ne, ne —
- PRIMOŽ (ga drži za roko, poslušša srce): Srce mu gre kot mlinsko kolo — ali me slišiš, Peregrin?
- PEREGRIN (vzdihne): Špelica —
- ŠPELICA: Joj, mene kliče! Peregrin, moj Peregrin!
- PRIMOŽ: Vidiš, samo Špelica mu lahko da zdravje!
- MLINAR: I, kaj pa hočem z njim? Peregrin, kaj bi rad?
- PEREGRIN: Špelico — mi dajte —
- ŠPELICA: Špelico mi dajte, je rekel.
- PRIMOŽ: Ali si slišal? Ne bo šlo drugače —
- MLINAR: To pa ne gre, pa to ne gre — Kožuh, Kožuh!
- PRIMOŽ: Mora iti, mora, ali pa izgubiš sina —
- MLINAR: Joj, joj, kaj bo Kožuh rekel! Kaj naj storim, kaj naj storim?
- PRIMOŽ: Še besedo več ne smeš črhiniti o ženitvi s Kožuhovo! Ko se zave, naj mu mati skuha žgance —
- ŠPELICA: Ne, ne, jaz mu bom skuhalo, rahle, rahle štruklje, bele, orehove, na maslu delane!
- MLINAR: Ali — domov ga moramo spraviti, pa nimam voza pri roki — ne vem, kako bi —
- PEREGRIN (odpre oči, se na pol vzdigne): Ne, ne domov, pri Špelici naj ostanem —
- ŠPELICA: Ne mara domov, oča, pri meni naj bo, mu bom že postlala lepo, rahlo posteljo.
- PRIMOŽ: Tako naj bo, da, da, najboljše mu bo pri njej.
- MLINAR: Ne, ne, to ne more biti, ali kaj hočem z njim? Pa naj ostane za danes! Vidiš, pokimal je — zaveda se, mogoče pa mu ni nič hudega! Ali sem kaj obljubil? Nič nisem obljubil! Peregrin, saj boš vzel Jerico!
- PEREGRIN: Nak, nak! (Hoče vstati, se zgrudi, tiho vzdihne): Joj, po meni bo.
- ŠPELICA: Oče, oče, nikar! Ali ne vidite, kako je z njim? Pri meni ga pustite, pri meni v postelji!
- MLINAR: Pri tebi v postelji! O, ne, o ti reč ti, kaj poreče Kožuh!
- PEREGRIN: Ojoj, adijo, oče! (Se zgrudi.)
- PRIMOŽ: Na, tu ga imamo! Je že zopet v nezavesti! O, ti, Boštjan, ali ti nisem

- rekel, da ga ne smeš razburjati. Pusti Kožuha in njegovo deklino.
- MLINAR: Ali Kožuhovi imajo, lepo hišo imajo in živino in travnike in gozdove, Jerica bo bogata.
- PRIMOŽ: Ali ti je več za bogastvo kot za sina? Ali ne vidiš, kako je Kožuh samogolten. Še tvoj mlin bi rad požrl!
- MLINAR: Tisto je pa res!
- PEREGRIN: O moje srce! Težko mi je, Špelica, k meni pridi —
- PRIMOŽ: Ali si slišal, Špelico hoče?
- MLINAR: Počakajmo, mogoče se premisli — to ne gre in ne gre —
- ŠPELICA: Peregrin, saj sem pri tebi, saj sem tvoja!
- MLINAR (jo hudo pogleda): Kajpak, še tega je treba, pri tebi v postelji!
- PEREGRIN: Oče, joj, vi me imate na vesti —
- PRIMOŽ: Ali si slišal? Kar vdaj se.
- MLINAR: Ti ga sam pozdravi! Grem domov, da premislim —
- PRIMOŽ: Ne, ne, sedajle je čas! Kar reci, zdaj je na vagi njegovo življenje.
- MLINAR: Ali kaj bo Kožuh rekel? K njemu grem!
- PEREGRIN: Oče, nikar, tam, tam straši.
- MLINAR: Ali se mu tudi meša? O ti kajonska deklina, kako ga je zmešala!
- PRIMOŽ: Boštjan, ali še ne poznaš Kožuha! On bi rad tebe in Peregrina ukanil, vse bi rad sam pograbil in sam gospodaril! Že zdaj te ima tako v oblasti, da si ne upaš črhiniti pred njim —
- MLINAR: Kajpak, kajpak, vse to je res! Premogočen je, pa zato ima veliko živine in smreke, kakšne smreke v lesu! Zato bi mi bila Jerica ljubša!
- ŠPELICA: Oče, saj vas imam rada, zakaj me ne marate? Tako vam bom stregla, da se vam bo samo smejalo, ko bom Peregrinova žena.
- MLINAR: A tako? Tako daleč smo že? Seveda, kar sama na tihem sta sklenila, jaz naj grem pa v kot. —
- PEREGRIN: Oča, od vas grem — ne boste me videli — ako ne dobim Špelice, zame ni življenja —
- PRIMOŽ: Ali si slišal, Boštjan? Reši ga, zdaj je še čas —
- PEREGRIN: Ojej, slabo, srce se mi trga, kri se razliva, po meni bo —
- PRIMOŽ: Zadnji čas je, zadnji čas, Boštjan, potolaži ga, preden ne bo prepozno! Reci mu kaj lepega!
- MLINAR: E, Peregrin, pa naj bo po tvojem, če Kožuh ne bo prehud in ne bo vsega preprečil. Peregrin, sam se zmeni z njim, meni je tega dosti!
- ŠPELICA: Mlinarjev oče, zdaj sva pa prijatelja! To se vam bo dobro godilo pri
- meni! Ali ne veste, da sem bila v gospodinjski šoli v Loki in znam še bolje kuhati kot Kožuhova mama!
- MLINAR: Ti se boš primerjala s Kožuhovo materjo? Tiho bodi, da te ne slišijo!
- ŠPELICA: Pa naj me! Maram zanje! Tako so skopi kot oča —
- MLINAR: A tako je stvar? Vsem nam bi rada zrasla čez glavo! Tebe se je treba bati.
- PEREGRIN: Ojoj, oče, pri srcu me bode.
- PRIMOŽ: Ni mu še odleglo — še je nevarnost, srce ne zmaguje —
- MLINAR: Obdrži ga pri življenju, dokler ne pridem nazaj. — Grem po voz, ako bo treba zdravnika. —
- ŠPELICA: Očka, ljubi očka, ali bom njegova? Ako ga stric Primož pozdravi? (Objame mlinarja.)
- MLINAR: Ti si mi prava, tako hitro pa ne vem, če pojde.
- ŠPELICA: Očka, očka, to vas imam rada. Vi ne veste! Same štruklje vam bom pekla in kadar ne boste imeli tobaka, bom sama letela ponj! In pipo vam prizgem. Očka! (Ga objame.)
- MLINAR: Pa naj bo, ti navihanka! (Odide.)
- PEREGRIN (skoči pokonci): Ali je šel stari? Ha, ha, Špelica, zdaj si moja! Objemiva se!
- ŠPELICA: Moj Peregrin! (Ga objame.) Zdaj te ne izpustim več, za ves svet te ne dam!
- JERICA (prileti): Peregrin, tvoj oče je na cesti, sam s seboj govori in klobuk je izgubil —
- PAVLE (pride za njo): Ali si še živ Peregrin? Ali te ni stari zadušil? Ali kako drugače ob življenje spravil? —
- PEREGRIN: Ne dam se, ampak jaz sem ga tako zmotil in preslepil, da bo od Sore do Save vse o tem govorilo, ali ne, Špelica?
- ŠPELICA: To je prav tako res, kot ne vem kaj, ha, ha!
- JERICA: Špelica, zakaj si pa tako vesela?
- ŠPELICA: Zakaj bi pa ne bila? Sem že dobra, mlinarica bom! Oče so mi že obljubili Peregrina!
- PAVLE: To še zmeraj ni nič! Dokler nimaš belega predpasnika pa debelega trebuha, tako dolgo si še zmeraj Knezova Špelica.
- ŠPELICA: Pavle, pusti mene in moj trebuh pri miru — to je moja stvar in Peregrinova, da veš, sto polhov!
- JERICA: Oh, Peregrin, potlej pa ne bom tvoja!
- PEREGRIN: Ti pa ne, imam dovolj Špelice.

PAVLE: Kakšen je bil Mlinarjev oča? Tak kot medved, ki je hruško otrese! pa mu ni nič padlo v gobec.

SPELICA: Peregrin pa jaz, to bova par, to ga bova udarila! Za vino zložimo! Jaz imam še vse, kar so mi dali Kožuhova mati!

PEREGRIN: Špelica, ti ne boš nič dala! Jerica, midva zloživa!

JERICA: Na, vse, kar imam!

PEREGRIN: Dosti je! Brž sem nazaj! (Odide.)

PAVLE: Še bo veselje! Jaz pa ti (objema Jerico) tudi ne smeva zaostajati. Glej, Peregrin bo naju prehitel —

JERICA: Kje pa ste, stric Primož! Zame pa nič ne storite in za Pavleta! Ali nisva tudi midva vaša?

PRIMOŽ: O, ti huda stvar! Tudi vidva prideta na vrsto, samo, da bo pravi čas, to ne gre na skok!

SPELICA: Stric, pa še njej storite dobro, da ne bo huda name.

PAVLE: Kar storite za naju, to storite zase in se vam vse v dobro šteje! Saj ste rekli, da mora biti vse drugače!

PRIMOŽ: Šent, prav si povedal, zato nikar ne misli, da sem vaju pozabil —

SPELICA: Tako napravite, stric, da bomo na zimo že vsi na gorkem!

JERICA: Le glej, Pavle, da se boš dobro odrezal pri našem očetu —

PAVLE: Pri tvojem očetu se polna možnja najbolje odreže —

SPELICA: Tudi jaz vam ne dam miru, dokler nisva eno jaz in moj Peregrin.

(Kožuh, Tona, Mlinar pridejo.)

KOŽUH (Kožuh je slišal zadnje besede): A tvoj je Peregrin? Kje pa je?

SPELICA: A, sem kaj rekla? Kožuhov oče, saj nisem nič rekla!

KOŽUH: Glej jih, glej, lepa družba se je zbrala — in Pavle je doma, Jerica, od kod pa ti? Kaj delaš tukaj?

JERICA: Oče, Pavle mi je srp nabrusil —

MLINAR: Kje pa je Peregrin? Na klopi ga ni! Špela, ali si ga ti skrila?

TONA: Glejte si ga no Boštjana! Dejal si, da Peregrin bolan na klopi leži — ali nas imaš za norca?

KOŽUH: Boštjan, varuj se! Nisva še zadnje rekla —

MLINAR: Tu je bil, na klopi je ležal in bridko stokal, vrag vedi, kam je izginil.

TONA: Jerica, kje pa je Peregrin?

JERICA: Zdajle sem prišla, da bi mi stric Primož nabrusil srp.

TONA: Ti dekle, Špela, povej, kje je Peregrin? Ali me še ne poznaš? Semle stopi!

SPELICA: A, po Peregrinu vprašujete? A po Peregrinu? Po padarja je šel, tako se mu je mudilo —

MLINAR: Kaj, sam sebi je šel po padarja —

TONA: Pavle, ti si ga videl, kje je Peregrin?

PAVLE: Snope sem vezal na njivi, in res ne utegnem zijal prodajati, mati.

KOŽUH: Pozna se ti, kje si bil v šoli! Primož, ti moraš vedeti.

PRIMOŽ: To je tako kot v sv. pismu: Še malo časa in me ne boste videli, še malo pa me boste zopet videli. — Zdaj grem srpe brusit. —

MLINAR: Nikamor ne greš! Prej povej, kje je Peregrin, sam si mu poslušal srce, kje je?

SPELICA: A Peregrin? Peregrina bi radi? V čumnati leži — tamle notri —

TONA: Kje pa je tista čumnata?

SPELICA: V kotu tamle za durmi — pojdimo pogledat! — Kar naprej pojdite, oče, kar naprej! —

MLINAR: Poglejmo no, ali tisto ne velja nič več, kar sem ti obljubil za Peregrina.

SPELICA: Kaj, nič več, oče, sto polhov! Potem pa ne grem z vami!

TONA: Pokaži brž, ti navihanka, kje je?

SPELICA: Kar sami pojdite, Mlinarjev oče, ker ste besedo snedli —

KOŽUH: A tamle je, za durmi? Ali je šel sam?

SPELICA: O ne, jaz sem ga nesla!

KOŽUH: Zdaj mi je pa dovolj. (Jo udari.)

SPELICA: Ne, oče, nikar, saj grem z vami, zakaj me tepete? (Potiska vse tri skozi duri.) Le naprej, kar naprej! (Odpre vrata.)

MLINAR: O ti, zvita lisica!

SPELICA: Pustite me, saj grem z vami!

KOŽUH: Poglejmo, kam so ga skrili! O, ti vražja mladina!

SPELICA: Tema je, v kotu leži na slami, — (Zapre vrata za njimi.)

PRIMOŽ: Kaj pa zdaj?

SPELICA: Stric, ali ste brez glave? Sto polhov.

PEREGRIN (pride s polnim poličem): Tako ga bomo pili, da bomo žabe vikali.

SPELICA (skoči k njemu, mu vzame polič in postavi na mizo): Hitro lezi, brž, brž, — tvoj oče, Kožuh! —

PEREGRIN: Kakšni vrag pa jih je pri nesel? (Leže.) O moje srce —

SPELICA: Peregrinček, ali te hudo boli? (Ga pokrije.)

JERICA: Pavle, pojdi z menoj, greva žet pšenico.

SPELICA: Le ven, le ven, hitro oba!

PAVLE: Jerica, pojdiva, primi se me!

SPELICA: Izgubita se, izginita! Tam so duri! Brž! (Jih potisne skozi duri.)

Kožuh, Tona, Mlinar pridejo.

PEREGRIN: Oj, moje srce, moja jetra!

SPELICA: Ubogi Peregrin, kaj bo, kaj bo! (Joka, poklekne.)

KOŽUH: Glejte ga, lisjaka! Od kod te je prinesla burja?

PEREGRIN: Oj, Špelica! Stric, na pomoč!

MLINAR: Kje si bil, ti plaščar iz Jermanovih vrat?

TONA: Peregrin, križ božji, kakšno sramoto delaš sebi in očetu!

PEREGRIN: Oj, moja pljuča, o moja rebra, pošljite po loškega Arka!

SPELICA: Po Arka, po Arka, da ga zašije in mu da kapljic.

MLINAR: Fant, ne boš se delal norca! Dol s klopi! (Ga potegne.)

PEREGRIN (pade s klopi): Ali me vidite, stric? O, moja rebra — moj hrbet! —

PRIMOŽ: Tako pa ne! Boštjan, tako se nismo zmenili!

KOŽUH: Ali si še tukaj? Vidiš, to je tvoja šola!

PRIMOŽ: Pa še ni končana!

MLINAR (Peregrinu): Vstani, pojdi v mlin! Zito nasut! Kamni so prazni!

PEREGRIN: O, moja duša, moj hrbet!

MLINAR: Čakaj, jaz ti dam eno po hrbtu in dve po rebrih!

TONA: In vino imajo na mizi! Odkod je prišlo to vino?

SPELICA: A, vino? Mama, pijte, rada vam ga natočim, saj vi mi ga niste nikoli privoščili!

KOŽUH: Ti vražje seme! Vino pijejo, vino!

SPELICA: Oče, pijte! Saj je vino moje.

MLINAR: Peregrin, ti si šel ponj! (Ga udari.)

PRIMOŽ: Le počasi, nihče se ne bo tepel pri nas!

SPELICA: Oče, nikar Peregrina, drugače bom huda — sto polhov! Mene udarite, ako si upate!

KOŽUH: Oba, oba, nalomi jih!

SPELICA: Oče, vi nimate nič ukazovati pri nas! Sto polhov!

TONA: O, ti deklina, takšna si!

SPELICA: Da, takšna! Nisem pod vašo komando!

KOŽUH: Seveda, polič vina, potem je pa dekleta tako korajžno! Primož, to je tvoja šola!

PRIMOŽ: Ni slaba, ker je vino na mizi! SPELICA (natoči vino): Peregrin, na tvoje zdravje! (Izpije.)

PEREGRIN (vstane): Špelica, zdaj sem pa že dober, ker si pila na moje zdravje!

SPELICA: Ali boste vi tudi, Mlinarjev oče?

KOŽUH: O, ti nesrečno dekle!

SPELICA: Še veliko let zdravja, Mlinarjev oče! Da bi še naprej pili in peli! (Pije.)

MLINAR: Nič, ti si zapeljala Peregrina!

SPELICA: Seveda sem ga, sto polhov, zdaj je pa tudi moj.

MLINAR: To bomo še videli!

KOŽUH: Zdaj sam vidiš, Boštjan, da je zadnji čas, da se vzameta z Jerico!

MLINAR: Kajpada, kajpada, samo ne vem, kako to pojde! Tale Špela —

TONA: Škoda, da je nisem drugače v roke vzela, ko je bila pri nas pastirica!

SPELICA: Mati, tako pa ne boste govorili! Jaz nisem bila nobena pastirica, jaz sem bila v gospodinjski šoli, da veste! Mlinarjev oče so mi obljubili Peregrina!

MLINAR: Jaz sem ti rekel, da tisto nič ne velja!

KOŽUH: Boštjan, zakaj pa govoriš neumnosti!

MLINAR: To je bilo kar tako rečeno, mimogrede!

TONA: Mlinarjev oče, ali nisi pri pameti?

MLINAR: Saj poznaš deklino, saj veš, zmoti te, da sam ne veš kdaj —

SPELICA: Obljubili ste mi, obljubili Peregrina!

MLINAR: To ni nič, kar se dekletu sanja.

PEREGRIN: Oče, jaz imam pa ravno take sanje!

KOŽUH: Boštjan, midva sva že zdavnaj v roke segla! Posebno glede mlina sva sklenila, da je Peregrinov.

MLINAR: Seve, in ti boš prepisal grunt na mlada dva — Kje pa je Jerica?

KOŽUH: Glej ga, to se razume. Ob svojem času, saj sem rekel, ko se fant pri nas ustanovi! Stara, kje pa je dekleta?

TONA: Dekle? Saj je bila tukaj! (Jo pokliče.) Jerica!

KOŽUH: Seveda je bila tukaj, pa zdaj je ni! Zakaj pa ne gledaš za njo!

TONA: Gledaš, zakaj pa ti ne gledaš! (Jo pokliče.) Jerica!

KOŽUH: Rad bi videl, da bi bila tukaj, da bi se enkrat za vselej zmenili s Peregrinom! Da bi ne bilo potem očitanj in nepotrebnih govoric —

TONA: Da, da, jaz bi Jerici položila na srce, kako prav bi bilo, da vzame Peregrina! In kako bi se ji lepo godilo, ako bi imeli še mlin pri hiši!

KOŽUH: Vendar si se tega spomnila. Peregrin, kje pa je naša Jerica?

PEREGRIN: Nič ne vem, oča! Saj sem gledal za njo, pa je ni in ni!

MLINAR: Pojdi za njo, poišči jo, saj je tvoja!
TONA: Zadnjič si me res razjezil, Peregrin, pa zdaj je vse pozabljeno! Saj vem, da si pameten fant in te ima Jerica rada!
PEREGRIN: Mati, to pa ni res, zakaj me je pa pustila!
TONA: Križani čas božji, skoči, poišči Jerico, lepo te prosim!
PEREGRIN (zakliče): Jerica, Jerica. Ha, ha, ni je, nikjer je ni, ko da se je pogreznila v zemljo.
KOŽUH: Pojdi ponjo, Peregrin, ne delaj komedij!
PEREGRIN: Kaj pa še! Stric Primož, nevesta je ušla! Na zdravje, stric, na zdravje, Špelica, (Pije.)
PRIMOŽ: Na zdravje, Peregrin in Špelica.

SPELICA: Živijo še sto let, kolikor je polhov.
TONA: Kje je Jerica? Križana nebesa!
KOŽUH: Kje je Pavle, Primož? Pavle bo vedel.
TONA: Pavle, Pavle — on ve, kje je Jerica? Poiščite Pavla!
PRIMOŽ: Ha, ha, se že spet gremo slepe miši?
TONA: Tih bodi, kakšne slepe miši?
PRIMOŽ: Saj se kar naprej lovimo! Zdaj išče nevesta ženina, zdaj ženin nevesto!
TONA: Ti si vse to naredil.
PRIMOŽ: Nevesta se je izgubila, zato nihče ne ve, kdaj in kako bomo plesali!
PEREGRIN: Špelica, zaplešiva midva!
SPELICA: Saj imam orglice, zaplešiva polko!
(Zaigra, zaplešeta.)

3. dejanje

Pred vaško gostilno. Nekaj miz, na njih kozarci. Za največjo pogrnjeno mizo sedita oče Kožuh in mlinar Boštjan. Za sedmo mizo sedi kmet Gulba. Okrog vrt z drevjem. Nedeljsko popoldne.

KOŽUH: Mi smo mi! Ali slišiš Boštjan? Mi smo mi! Ne smeš misliti, da mi je kaj za tvojega kajona! Nič! Nič mi ni! Po golih kolenih drsajo — tako rekoč drugi fantiči za menoj, da bi jim dal Jerico. In še pridni so vmes, lepi fantje, ampak jaz sem že tak, kar si vbijem v glavo, da tega ne izpustim!

MLINAR: Seveda, bo že res, kar praviš! Naš fant ima svoje muhe.

KOŽUH: Da, svoje muhe in svojo pamet, ki pa tudi ni od muh! Kaj vse je počel oni dan! Saj to je narobe svet, saj to je za v cirkus! Ha, ha, norčuje se iz modrih ljudi, najbolj pa iz tebe, svojega očeta! Prav ti je! Saj ti si kriv, da je tak!

MLINAR: To ni vse nič! Zvečer, zvečer, ko je šlo zares, da popravimo, kar ni bilo prav. Peregrin je bil tukaj in je čakal, pa tvoje deklino ni bilo nikjer.

KOŽUH: No, tisti dan je bila žetev v kraju, bilo je mnogo dela in mladina je bila na polju, Jerica je žela na njivi, pa Knezov Pavle ji je pomagal. Da, to je fant, vse drugačen kakor tvoj Peregrin!

MLINAR: Pa njega vzemi, ako ti je tako pri srcu!

KOŽUH: O, saj bi ga! Dobil bi dobrega delavca, pridnega fanta, ali saj veš, na prazno tudi ne morem dati naše Jerice!

MLINAR: Zdaj si še lahko prebereš! Saj ni treba, da bi bilo zares, kar sva govorila —

KOŽUH: O, tisto naj pa ostane, že zato, da ukrotimo tvojega navihanca. Naj dela, naj ima skrb! Ali misliš, da sem otrok, da govorim v veter! Ne boš! Naj vidi fante, da smo možje in nekaj damo na besedo!

MLINAR: Tisto je že res, samo rekel bi, da se ni treba pre nagliti, —

KOŽUH: Ali nisva zgovorjena? Ako ženiš sina, mu boš vendar nekaj zapisal. —

MLINAR: Ti že veš, kaj je prav! Seveda, zmeraj pa tudi ne veš!

KOŽUH: Že začnajaš, le glej, da ne boš pri notarjih mencial in cincal in se v tajbo spuščal. O, dobro vem, kaj je bilo govorjeno. — Mlin je na dva kamna in je fantov. — Kje ga pa imaš? Svojega Peregrina?

MLINAR: A, fanta? Ja, saj ne vem, da bi le tam bil pri svoji izvoljenki. Bojim se, da bi nam ne delal težav. Veš, fant je že velik, pa nič ne mara slišati o ženitvi s tvojim dekletom.

KOŽUH: Dosti, dosti! Sam si kriv, ne gre mi iz glave, kaj je bilo z njim oni dan!

MLINAR: Težko je z njim, odrasel je že in vsak ima svoj prav. Tudi moj fant!

KOŽUH: Kaj, da ima svoj prav? Ne, zdaj je še čas, da mu naviješ uro! Zakaj ga nisi pripeljal s seboj, Boštjan? Ali nimaš nič prave volje?

MLINAR: No, no, saj pride, saj ve, da ga čakam. — Da bi le tiste deklino ne bilo, ki je vsega zmotila. — Saj je še

- mene oni dan. Ti ne veš, kako gre okoli človeka.
- KOŽUH:** Da, da, tista deklina, tista je prava, saj jo poznam kot slab denar in Primož jo je zmešal — njo in njega.
- MLINAR:** Saj sem rekel, saj sem rekel, saj sam veš, da mladina ni več tisto, kakor smo bili mi!
- KOŽUH:** Da, mladina! Kje ima spoštovanje do starejših, saj sem vendar občinski mož, še župan bi bil lahko!
- MLINAR:** Ne bodi hud, danes je mladina vse drugačna! Shaja se in poje po družtvih!
- KOŽUH:** O, jaz bi jim že pokazal, kako se poje! Ne maram nič slišati o tem! Vem, da hodi poslušat krive preroke, da igra komedije! Kdaj smo mi počeli take reči!
- MLINAR:** Seveda, pravijo: Novi čas, novi ljudje!
- KOŽUH:** Jaz pa pravim: Neumnost! Vse je neumnost! Zadnji čas je, da oženiš fanta! Ali nikar ne pozabi! Mlin je njegov!
- MLINAR:** Seveda, kajpak! Nikar ne bodi siten! Saj ne rečem, da ga ne dobi, ali zdaj sem še jaz trden! Še vrečo pšenice, vzdignem!
- KOŽUH:** Vrečo pšenice, trden! Pa bodi trden! Saj si lahko trden brez mlina! Glejte cigana! Mlin je Peregrinov, zato mu dam Jerico!
- MLINAR:** Ne vpij, ne bodi hud! Zdaj je še moj! Prej se zgovorimo!
- KOŽUH:** Je že zgovorjeno, samo pečat pritisne notar, ti pa palec, saj ne znaš pisati!
- PRIMOŽ:** (pride nasmejan): Pozdravljen, Matevž, pozdravljen, Boštjan! Ali delata testament, da sta tako nekam zgovorna? Pa zato je menda še prezgodaj! Da bi pa pila bratovščino, je prepozno, ha, ha!
- KOŽUH:** Tisto bi menda ti rad pil, saj vem, da si žejen in suh kot vinski sod avgusta meseca.
- PRIMOŽ:** Kar dobro si povedal, samo da je žeja v tvojem grlu, saj ti nisi tisti mož, da bi dal za vino.
- KOŽUH:** Več sem plačal, kot si ga ti videl.
- PRIMOŽ:** Tega pa ne moreš reči. — No, pa sva vseeno prijatelja. — Saj vem, da hčer možiš, in imaš polno glavo skrbi in poln koš neumnosti. Včasih sem ti kaj svetoval — le spomni se!
- KOŽUH:** Ti si mi svetoval? Vem, da imaš nabrušen jezik, to je pa tudi vse, kar imaš!
- PRIMOŽ:** Le počasi! In ne bodi mogočen kakor petelin na gnoju! Saj veš, še za
- Tono se imaš meni zahvaliti. O, to pa vem, tega nisem pozabil, kako je bilo!
- KOŽUH:** Nisi pozabil? Za Tono! To je pa nekaj novega, kar prvič slišim.
- PRIMOŽ:** Da, za Tono, za svojo ženo! Saj veš, da je bila moje dekle, pa je tako prišlo, da sem prepustil domačijo sestri Marjani! Saj veš, kako je bilo z njo — in tistikrat si ti posegel vmes.
- KOŽUH:** Kaj bi premelevali stare reči, ki že več res niso.
- PRIMOŽ:** Saj, zdaj so drugi časi, pa še ni vseh dni konec.
- KOŽUH:** To si uganil, kdaj bo pa sodni dan, pa tudi ti ne veš — kakor jaz ne. Vem pa, da si žejen — na pij! (Mu natoči.) Saj pri tebi je menda zmeraj voda na mizi.
- PRIMOŽ:** Ali pa ne! Nič se ne boj, da bi bila pri nas povodenj!
- KOŽUH:** Vidiš vruga, pri tebi se shaja mladina, pozabil sem, litri pojejo!
- MLINAR:** Le povej mu jih, Matevž! Tudi zlasata se lahko, če je vaju volja! Jaz grem pogledat, ali je v mlinu vse prav. Danes je dovolj vode, pa nisem ustavil koles.
- KOŽUH:** In za Peregrinom poglej! Ako ga najdeš, ga privleci sem, magari za ušesa.
- PRIMOŽ:** Ne vem, če se bo dal.
- KOŽUH:** Ti ga že poznaš, saj je bil v tvojih šoli.
- PRIMOŽ:** Kakor vidim, ti ni prav, da radi pridejo mladi ljudje k meni v vas! Ali naj hodijo k tebi, ki si pust kot star kozel?
- KOŽUH:** Meni to praviš, ti meni? Misli, kdo si ti in kdo sem jaz!
- PRIMOŽ:** Kdo si? No, res, nekaj imaš v skrinji, ali še to ni tvoje po pravici! Še jaz sem bil med tistimi, ki smo se pehali zate in te vzdignili.
- KOŽUH:** Ti si me vzdignil? Ha, ha! Poslušajmo ga tega modrijana! Hej, ti sošed Gulba, kaj imaš tam za mizo, ali si slišal? Primož me je vzdignil!
- GULBA:** Ho, ho, a da te je? Vzdignil, praviš? Primož, praviš? Ho, ho!
- PRIMOŽ:** Oj, ti siromak Gulba, smiliš se mi, sam ne veš, kdo te odira, kdo bi rad tvoj meh! Vidiš ga, tamle sedi in se norca dela iz siromakov in se širokousti! Saj veš, da prazen sod bobni!
- GULBA:** Bobni, bobni, bum, bum! Vse noči bobni, bum, bum!
- KOŽUH:** Ne boš nas za nos vodil in hujskal ljudi — v jarku boš končal.
- PRIMOŽ:** Matevž, oče Kožuhov, saj si imeniten mož, le ne napihuj se preveč!
- KOŽUH:** Jaz sem, kar sem, ali ti nisi nič — pa bi bil lahko mož.

PRIMOŽ: Danes je še svet s teboj, kma-
lu bo pa vse drugače.

KOŽUH: Ti si anarhist, Primož! Še hujiš
od antikrista!

PRIMOŽ: Ha, ha, pojdi, pojdi! Ne vpij,
saj te ni pes ugriznil! Saj sem te samo
malo podražil, ker si mogočen, ko da
svet na tebi stoji! Saj me poznaš! Na,
tu je moja roka!

KOŽUH: Le sam jo imej! Ostaniva vsak
pri svoji! Na, pij! (Mu natoči.)

PRIMOŽ (pije in poje): Bratec, ti moj,
pij ga z menoj!

KOŽUH: Primož, tako si mi všeč! Pij in
poj!

PRIMOŽ: Ali ne, dokler ne obležim v
jarku! Ampak tega veselja ti ne pri-
voščim. Še dolgo ne!

JERICA (pripelje Pavleta): Ali so tu naš
oča?

PRIMOŽ: Le naprej, tu je doma vino in
dobra volja, samo deklet ni!

PAVLE: Stric, sva že skupaj, če tudi vas
nisem iskal, ali vino mi je pokazalo
pravo pot!

JERICA: Naš oča so tudi tu, glej jih.
Pavle! Dober dan, oče! Ali se vam
lahko obesim za suknjo?

KOŽUH: Dekle, al si res prišla? Kdo je
s teboj?

JERICA: Saj ste rekli, naj pridem s
Pavletom, sama si ne bi upala —

KOŽUH: Sedi, Pavle, že prav, da si
prišel! Govoril bi rad s teboj, sredi
največjega dela smo — saj prideš po-
magat? Na, pij —

PAVLE: Mati so nekaj dejali, da bi doma
prej obdelali —

JERICA: A, kaj, saj je Špelica doma —

KOŽUH: Ali se nas ogiblješ? Mene se ni
treba bati! Le pij!

JERICA: Še meni nalijte, oča! Rada bi
trkala s Pavletom, da pride bolj go-
tovo. (Sede k Pavletu.)

KOŽUH: Pa trčimo! Ne vem, kje bi za-
čeli, v Breznicah je dolga njiva. — Saj
prideš, Pavle?

PAVLE: Zmeraj sem rad pri vas — zdi
se mi kakor, da sem doma —

JERICA: Oj, Pavle, s teboj bom ves dan
na polju — škrjančke rada poslušam,
pa tudi tvoja pesem je lepa, ha, ha.

KOŽUH: Dekle, malo preveč govoriš —
najlepše bo zate, da greš domov materi
pomagat.

JERICA: Sama ne grem. — Pavle naj
gre z menoj.

KOŽUH: Pavle ostane pri meni, da se
pogovoriva.

JERICA: Pa ostanimo vsi trije, saj ima
tudi Pavle še nekaj na srcu —

KOŽUH: Pa saj ni bolan? Pavle, kaj je
s teboj? Na dobro zdravje! Pazi se in

nikar se ne daj zapeljati od kakih
Primožev! Ostani priden, pameten, pa
boš imel pri nas zmiraj dovolj dela in
zaslužka.

PAVLE: Saj vem, oča, da ste dobri z
menoj! In Jerica mi pomaga, da mi ni
pretežko.

PRIMOŽ: Pavle, le tako naprej, pa boš
z hlapca pri hiši.

JERICA: Najprej hlapec, potem pa go-
spodar — Kajne, Pavle.

PRIMOŽ: Dekle, ti nisi neumno!

KOŽUH: Dekle, saj sem ti že rekel, da
nikar toliko ne govori! Pavle je bolj
pameten od tebe.

JERICA: O, saj vem, oče, Peregrin mu
ne seže do gležnjev.

KOŽUH: Pavle, kovač je lemež sklepal,
da bo bolj rezal. — Drži se, ne bo ti
slabo na svetu, rad te imam.

PRIMOŽ: To je huda ljubezen! Oče Ko-
žuh s svojim trebuhom in Pavle z žulji
na rokah.

KOŽUH: Jutri bomo orali. — Pavle, zgo-
daj pridi, nam bo že Jerica pripravila
kosilo. — Pijva! Na zdravje!

JERICA: Še meni natočite, pa vam bom
pomagala! Trkajmo, Pavle! Glej, kako
zveni!

PAVLE: Da bi še dolgo orala, oče, skupaj
na vaših njivah!

KOŽUH: Da, Pavle, nič se ne prenagli!
Ti bom že jaz poiskal nevesto! Gori v
hribih so bogata dekleta! Nič ne maraj!

JERICA: Oče, zakaj bi hodila v hribe?
Saj sem jaz tukaj! Ali naj jaz čakam?

KOŽUH: Ti si že oddana! Peregrin je
tvoj ženin, saj dobro veš!

JERICA: Zdaj ste se pa zmotili, oče!
Peregrin ne mara zame, ker hodi za
Špelico. In prstan ji je kupil!

KOŽUH: Nikar se ne zmišljuj, dekle!
Kar rečem jaz, to mora obveljati!

JERICA: O, oče, ne bodite tako staro-
verski! Špelica tudi pravi, da bo mlada
mlinarica, ki bo nosila predpasnik in
ključe za pasom.

KOŽUH: Kje si pa to pobrala? Pavle, ali
slišiš, kaj bo vaša Špelica?

JERICA: Oče, ali je to tako čudno? Saj
tudi Pavle hodi za menoj.

KOŽUH: Pavle? Za teboj? Ali je res?

JERICA: Pa še kako res! Oče, ne bodite
hudi!

KOŽUH (zmaje z glavo): To mi ni všeč
od tebe, Pavle, zares ne? Saj veš, da to
ni nič! Kajne, da se samo šališ! O, saj
poznam take tiče!

JERICA: Oče, s Pavlom misliva zares,
ali ne, Pavle?

KOŽUH: Ne bodi neumna, saj vidiš, da
se Pavle dela norca iz tebe! Kajne,
Pavle, seveda!

PAVLE: Tega se ne bi upal, že zaradi vas ne! In preveč jo imam rad.

JERICA: Povej, povej, Pavle, ti kar naravnost povej!

KOŽUH: No, kako daleč pa je že vajina reč?

PAVLE: Saj veste, oče, da mislim samo na Jerico! Za ženo mi jo dajte!

KOŽUH: Ali se ti sanja? Pa se še nisi zbudil?

JERICA: Oče, dajte se zlepa pogovoriti! Jaz hočem Pavla za moža in nobenega drugega! Pa naj se svet podere!

KOŽUH: Nič se ne bo svet podiral zavoljo tebe, ampak ti boš storila tako, kakor hočem jaz. Peregrin je tvoj ženin!

PRIMOŽ: Da, da, tako, tako, to je beseda! Jerica mora vzeti Peregrina!

KOŽUH: Primož, ti pa drži jezik za zobmi, saj te nisem nič vprašal.

PRIMOŽ: Saj ti le svetujem, ker hočem tebi dobro.

KOŽUH: Pavle, saj vendar sam vidiš, da to ne gre! Kdaj se je že slišalo, da bi sin uboge vdove jemal v zakon hčer velikega kmeta! Mi smo mi!

PRIMOŽ: Da da, Pavle, le poslušaj, kaj govori oče Kožuh!

KOŽUH: Saj sem ti že rekel, Primož, da je tvoja beseda dim v vetru.

JERICA: Oče, pa tako jaz ne maram! Nikoli! Prej se bo Hom prekucnil v Soro.

KOŽUH: Ti se boš upirala? Je že, kar je! Vsak naj ostane na svojem! Bajtar v svoji bajti, kmet na gruntu!

PRIMOŽ: Dobro si povedal, Matevž. Kako že pravi tisti pregovor. Če berač na konja pride, ga sam vrag ne dohiti.

PAVLE: Stric, vi ste že preveč pili.

PRIMOŽ: Ravno prav, Pavle! Danes še nisem rekel zadnje besede!

JERICA: Povej, Pavle, še enkrat, kako je z nama! Tako ne more ostati. Midva ne odnehava!

KOŽUH: Kako je z vama? Pa vendar nisi, Jerica?

PAVLE: Nič se ne bojte, Jerica in jaz se imava pošteno rada! Bogastvo pa tudi ni vse!

KOŽUH: Fant, v resnici ni vse! Ali kjer ni nič, tam je zlodej doma.

JERICA: Ali se vzameva ali pa pojdem z njim v Ameriko —

KOŽUH: Ali si vse povedala? Res, v Ameriki čakajo na vaju. — Le počasi! Jerica, zapomni si dobro! Ti vzameš Peregrina, ki bo imel mlin, ti pa dobiš grunt!

PRIMOŽ: Pametno je to, Jerica, oče ima prav. Jaz bi govoril ravno tako na njegovem mestu.

KOŽUH: Ti ne bi nič govoril, ker nimaš besede pri tem.

PRIMOŽ: Seveda, nimam besede, ali vendar ti dam prav! In komur dam jaz prav, potem tisto velja!

KOŽUH: Prej si pa — še ni dolgo tega — prav narobe govoril — o, ti Primož zmešani.

PRIMOŽ: Prej? Seveda, tistikrat — to pa je že dolgo tega — tistikrat sem se samo šalil — kajpada — šalil, šalil — ha, ha. Ampak res pa je, kar ti rečem danes: Jerico daj Peregrinu. Tako bo najbolje!

JERICA: Pavle, ali si slišal?

PAVLE (vstane): Oče, vidim, da sem tu odveč!

JERICA: Pavle, to ne sme biti, pridi nazaj!

KOŽUH: Pavle, ali greš? Ne bodi hud, danes teden te peljem v hribe na oglede — gori so bogata dekleta, zala dekleta —

MLINAR (pride): Jerica, kaj pa je s teboj? Tako rdeče oči imaš! Pavle, kam pa? Ali ne bi še malo posedeli?

PAVLE: Ne utegnem! Saj vas je dovolj brez mene!

MLINAR: Pavle, pa vendar. — Ali nisi videl nič našega?

PAVLE: Nič! Grem gledat, kako je doma! (Odide.)

JERICA: Pavle, jaz te počakam, rada bi slišala, kaj misli stric.

MLINAR: Presneto je kratkih besed, so sed, ali si ga ti pregnal?

KOŽUH: Seveda, pa ne gre drugače! Saj veš, Jerice ne morem dati vsakemu.

JERICA: Jaz pa ne grem za vsakega, še kesali se boste.

MLINAR: Sosed Kožuh, moram ti povedati, da ni Peregrina nikjer! Vrag vedi, kod hodi!

KOŽUH: Ali se skriva pred teboj?

MLINAR: Sinoči sem ga prijel bolj trdo, pa mi je ušel — slišal sem ga vriskati na cesti proti Knezovi hiši.

KOŽUH: Ne bi ga smel pustiti, preveč prostosti mu daš! Ta ti bo delal še sive lase.

PRIMOŽ: O, to pa ne! Peregrin ima glavo na pravem koncu, zato naj kar pri tem ostane. Peregrin mora dobiti Jerico, to ti jaz pravim! Matevž, da, jaz!

KOŽUH: Saj vem brez tebe!

MLINAR: Ali še nisi nič pil, Primož? Dam pa jaz za bokal.

PRIMOŽ: Ako pa je to jasno kot beli dan, in ti jaz potrdim, potem boš vendar vedel, Matevž, komu moraš dati Jerico! Pravi fant k pravemu dekletu!

KOŽUH: Kdo govori, kdo ima tukaj besedo? Ti ali jaz?

PRIMOŽ: Ne vem, zakaj bi ne smel povedati, kar sem potrdil za dobro in pravo. Zato pa rečem jaz, da mora Jerica vzeti Peregrina.

KOŽUH: Zakaj ga mora vzeti?

PRIMOŽ: Zato ga mora vzeti, ker to pamet veli!

KOŽUH: Komu to pamet veli? Ali tebi?

PRIMOŽ: Meni, da, meni, ki sem bil po svetu! Saj veš, da sem bil na vojski, da sem bil ujet na Ruskem! O, tam so bile čudne pa velike reči! Tebi, seveda, to ne gre v glavo! Najprej je bilo vse, hiše in graščine, polja in gozdovi, last baronov in graščakov — da, potem so pa dobili vse kmetje in siromaki, ki poprej niso imeli toliko svojega, kamor bi glavo položili —

KOŽUH: E, kaj boš nekaj vil in pletel in se izmišljal in se važnega delal! Pri nas je še vse po starem! Kdor ima, ta je gospod!

PRIMOŽ: Da, tako je tako! Na zdravje! (Pije.) Veliko sem videl in skusil, delal sem po rudnikih in pri kmetih, pa vem, kaj je delo!

KOŽUH: Kaj boš ti vedel, reva!

PRIMOŽ: Doma še veste ne, kaj se pravi delati! Po svetu je vse drugače, o pa tudi pri nas se bo spremenilo! Zato pa ti pravim: Daj Jerico Peregrinu, dokler je čas!

KOŽUH: Komu naj jo dam! Saj sam ne veš! Enkrat si za Pavleta, drugič za Peregrina, ti zmeda uboga!

MLINAR: No, no, sosed, zakaj bi se togotil in se upiral, saj vidiš, da ima prav!

KOŽUH: Kdo ima prav? Primož? Nikoli še ni imel prav in ne bo imel! Vse je zapravil, od hiše do hiše hodi, pa naj ima prav? Nikoli! Ha, ha!

JERICA: Zakaj sta si pa vidva v laseh? Primož, stric, od kdaj ste pa tak Peregrinov prijatelj? Koliko poličev sta ga spila?

PRIMOŽ: Ali ti ni prav? Da sem Peregrinov prijatelj? To je fant, ki ima pušlec za klobukom! Saj ga ima lahko, ker je tvoj ženin!

MLINAR: Pa ga dajva, Primož! Na zdravje! Saj danes kar pametno govoriš!

KOŽUH: Kdo pametno govori? Ali Primož? Ali ne vidiš, da je zmešan, da ne ve, kaj govori.

MLINAR: Sosed, ne bodi kar precej hud! Saj beseda ni konj! Pijta na moj račun, vrag ve, kaj še pride, preden bo večer!

KOŽUH: Boštjan, saj tamle gre tvoj fant, pa kakšen! Saj mu je pot preozka!

PRIMOŽ: To ni nič! Saj bo mladi Kožuh, in si lahko privoščil kapljico vina!

MLINAR: Peregrin, sem pojdi, ti presneti kajon!

PEREGRIN (pride): O, ali ste vi, oča? Kam naj zapišem to?

MLINAR: Ali ne veš, kaj sem ti sinoči naročil? Ti buzakljunski kos!

PEREGRIN: A, meni, kaj ste naročili? Da gremo v svate!

KOŽUH: Včasih smo kaj dali na besedo, sedaj pa nič!

JERICA: Oče, saj vam ni Peregrin nič obljubil!

KOŽUH: Peregrin, kod pa hodiš? Ali si pozabil, da gremo pismo delat?

PEREGRIN (pride k mizi): O, stara bajta, ali si ti? Dobro jutro, dober dan, lahko noč.

KOŽUH: Peregrin, s kom pa govoriš?

PEREGRIN: Ali ne s teboj, stara bajta? Saj si pravi ali ne? Ti bi se rad ženil z našim mlinom! Daj mi piti! Saj me povabiš na ženitnino?

JERICA: Oče, glejte ga, kako je prebrisan! Ta vas dene v koš!

PRIMOŽ: Da, Peregrin je prebrisan in to mora biti, ker bo mladi Kožuh! Ali veš, komu se imaš zahvaliti, da boš mladi Kožuh? Meni, samo meni — to ti povem zato, da boš vedel.

KOŽUH: Primož, kaj ti veš, kdo bo mladi Kožuh!

PEREGRIN: O, Jerica, a imaš še Pavleta v omari zaprtega? Vi ne veste, oče, strašno sem se smejal!

JERICA: O, Peregrin, danes si tečen —

PEREGRIN: Zakaj pa? Saj je tamle Pavle! Ali ga ni? Saj nisi huda, Jerica, veš, sedaj bom jaz mladi Kožuh!

KOŽUH: Peregrin, ti si pijan, da se boš kravjim repom odkrival! Danes ni s teboj nič!

PEREGRIN: Nič, nič? Kar povejte, kaj imate na srcu! Stari možje, modri možje! Danes ste še Kožuhov oče, jutri sem pa že jaz!

KOŽUH: Nikar ne opletaj z jezikom! Kdo bo mladi Kožuh, bom jaz odločil!

PRIMOŽ: Jaz pa že vem, preden si ti odločil! Peregrin bo mladi Kožuh, Peregrin in nihče drugi! To je kot pribito.

KOŽUH: Kaj je pribito? Ali si ti pribil s svojim neumnim jezikom?

PRIMOŽ: Da, Kožuh, ti si imeniten mož! Peregrin bo pa še bolj imeniten, kadar bo mladi Kožuh! Ti si malo manj kot župan, Peregrin pa bo več kot župan.

KOŽUH (skoči): Ne brundaj, kar ni nič!

PRIMOŽ: Moder si, Kožuh, pa ne veš, da jeza škoduje! Saj samo to povem, kar sva oba sklenila, da bo Peregrin

- gospodaril namesto tebe! Saj sem ti jaz svetoval!
- KOŽUH: Sebi svetuj in pomagaj, ki piskaš na zadnjo piščal.
- PRIMOŽ: Da, ti si na konju, na cesarskem konju, pa samo zato, ker boš imel pridnega zeta. Da, Peregrin, to bo gospodar, še boljši kakor ti.
- PEREGRIN: Da, jaz bom gospodar, jaz! Pojdi gnoj kidat, ti stari, bom ukazal in sedel za mizo, kjer se bo kadila polna skleda mesa.
- PRIMOŽ: Da, danes si še ti gospodar, dragi moj Matevž, jutri bo pa tale fant! Kaj, Peregrin, saj mi boš natočil kozarec vina, kadar pridem —
- PEREGRIN: Stric Primož, drugi mesec, ko bom že mladi Kožuh, ga bova pošteno kronala. — Stari Kožuh bo sedel za pečjo, midva pa za polno mizo.
- KOŽUH: Kaj, Primož, ti se boš pri meni gostil! Nikoli, ti pravim! Ti že ne.
- JERICA: Pustite ga, oče, naj se veseli! Saj ne bo nič vašega.
- KOŽUH: Sedaj pa še ti! Nikoli ne boš Peregrinova! Dosti mi je tega!
- PRIMOŽ: E, saj si boš premislil! Matevž, še stokrat si boš premislil! Saj te poznam!
- KOŽUH: Jaz premislil? Ne poznaš me! Ti pravim! Nisem tak, da bi premišljeval!
- PRIMOŽ: Ali ti ni prav? Kožuhov oče? Saj je na kmetih povsod tako! Ko pride mladi gospodar k hiši, gre stari v kot!
- PEREGRIN: Primož in jaz bova gospodarila, kakor se bo nama zdelo. — Ali ne, Primož?
- PRIMOŽ: Glej ga fanta, kako je uganil! Seveda, ti boš gospodaril in jaz ti bom pomagal! Pred teboj se bo moral vsak ponižati, še stari Kožuhov oče, čeprav je tako mogočen —
- KOŽUH: Pred kom se bom moral ponižati —?
- JERICA: Oče, sedaj so vas pa dali. Saj sami hočete, da sem Peregrinova!
- KOŽUH: Kdo hoče? Jaz ne! Glej, da si ga izbiješ iz glave!
- PEREGRIN: Oče, saj sva zgovorjena, ali ne? Sami ste rekli, da bo notar pečat pritisnil, naš oča pa palec!
- KOŽUH: Nihče ne bo pritiskal! O pravem času si se izdal —
- PRIMOŽ: Kožuhov oče, tako pa ne, tako ne gre, da bi kdo kar snedel besedo.
- KOŽUH: Ti boš meni prepovedal, kaj smem in česa ne smem. Kdo pa si?
- PEREGRIN: Kožuhov oče, ali ne bo nič?
- KOŽUH: Nič! Med nama je ven! Tudi ti, Boštjan, si zapiši za uho, da ima vsak očenaš na koncu amen!
- PEREGRIN: Da, oče. Midva sva že odmolila.
- KOŽUH: Boštjan, lepega sina imaš, res kakor si ga vzgojil.
- MLINAR: Sina mi očitaš? Moj fant je že pravi! Seveda ni tak lakomnik, kakor si ti, ki bi rad mojega sina za hlapca in bi sam sedel na njegov mlin.
- KOŽUH: Lakomnik, jaz! Seveda nisem pijanec, kakor ste pri vas, ki vam je to že v rodu!
- JERICA: O, ti nesrečni Peregrin, da si tak pijanec! Potem seveda ni nič z nama.
- PEREGRIN: Kajpada sem! Me vsaj bolj gotovo ne boš marala!
- JERICA: Torej si se mi odrekel? Vidiš, kako sem žalostna! Ha, ha!
- ŠPELICA (prijoka): Joj, joj, Peregrin, ali se res ženiš pri Jerici? Kaj bo pa z menoj?
- PEREGRIN: Špelica, nič se ne boj! Jerico sem že zdavnaj odvrigel in je več ne pogledam!
- KOŽUH: Rajši ne vem koga v hišo kakor tebe in s teboj Primoža!
- PEREGRIN: Oča, saj ste kar imenitni, oča! Midva sva prijatelja!
- MLINAR: O, ti fant nesrečni, kaj bo s teboj!
- ŠPELICA: Oče, dobro se vam bo godilo, ko bom nosila bel predpasnik. Sto polhov!
- KOŽUH: Jaz bom pa poiskal drugega zeta, ki mi bo hvaležen!
- PRIMOŽ: Samo tega ne, da bi si zapri vse duri za seboj! Počakaj vsaj do predpusta, mogoče si premišliš. Včasih si se rad.
- KOŽUH: Kaj zopet vežeš? Kdo se bo premislil?
- PRIMOŽ: I, ti se boš premislil! Ko smo Soro uravnavali, si tako dolgo premišljeval, da ti je voda cel travnik odnesla —
- KOŽUH: Ne laži, nič ne bom premišljeval.
- PRIMOŽ: Pravim le, da se ne mudi. Mogoče bo nazadnje le Peregrin dober.
- KOŽUH: Dekle, ali ni bil prej Pavle tukaj? Pojdi ponj, brž naj pride!
- JERICA: Očka, ljubi očka, Pavle je šel gledat, kako je z našim žrebetom, takoj vam ga pripeljem. — (Odide.)
- PRIMOŽ: Kaj pa misliš, Kožuh?
- KOŽUH: Tebi nič mar.
- PRIMOŽ: Včasih si prenagel in ne pomisliš, kaj delaš — to pa je slabo zate.
- KOŽUH: Glejte gada, takle, ki nima drugega kot strupen jezik, me bo učil.
- PRIMOŽ: O, saj te dobro poznam in se mi smiliš — že kar vidim, kaj name-

- ravaš, zato pravim: Sosed, nikar se ne pre nagli, jaz tega ne pustim.
- KOŽUH: Kaj ti ne pustiš! Ti boš meni nekaj prepovedoval! Meni — in ti!
- PRIMOŽ: Če tudi ne vem natanko, zakaj gre, pa ti vendar pravim: Kožuh, nikar, jaz ne pustim, da bi se pre naglil. Ne, pa ne!
- KOŽUH (plane): Zdaj mi je pa dovolj! Ali hočeš, da te udarim?
- PRIMOŽ: Pa me udari! Rad trpim, ali tega ne dovolim, da bi nekaj storil, za kar bi se potem bridko kesal. — Ne dovolim, pa ne dovolim.
- KOŽUH: Ti mi ne dovoliš, ha, ha, ha, kaj si vsega ne drzne ta človek! Nihče mi ne bo ukazoval, ti pa najmanj. (Ga zgrabi za pleča.)
- PRIMOŽ: Jojme, kakšen pa si, Kožuhov oče! Ne smeš tega, ne smeš!
- KOŽUH (ga zgrabi za vrat): Ne boš več govoril?
- PEREGRIN: Oče, oče, pustite ga, saj ga zadržite!
- PRIMOŽ (otepa z rokami): Ne, pa ne! Nak, nak! Ne smeš, ne smeš, ne pustim.
- KOŽUH: Še eno mi zini, pa bo tvoja zadnja! Nikoli me ni nihče tako raztogotil!
- JERICA (pride s Pavletom): Oče, kaj pa je? Pavle pomagaj! Očeta bodo ubili!
- KOŽUH (izpusti Primoža): Ne vpij, dekle! Saj ni nič, le pokazal sem, da še nisem za v kot!
- PAVLE: Oče, tak mož, da mu ni para, kdo pa vam je kaj hotel?
- KOŽUH: Nihče, nič ni bilo! Prav, da si prišel, kje pa si bil?
- PAVLE: Oče, žrebeta sem spustil in kobili sem nasul ovska, če bomo zjutraj orali — a nisem storil prav?
- KOŽUH: Prav Pavle, ti že veš, kaj je treba, zato sem te poklical! In še nekaj ti danes rečem: Ker si se dobro izkazal pri košnji in oranju, te vzamem v službo.
- JERICA: Oče, jaz sem pa mislila, da bo Pavle moj mož.
- PRIMOŽ: Vidiš, Kožuhov oče, da sem imel prav, ko sem te svaril.
- KOŽUH: Kdo me je svaril? Zakaj me je svaril? Ali misliš, da sem otrok?
- PRIMOŽ: Bog ne prizadeni, nisi otrok, ne, ali delaš tako kot otrok.
- KOŽUH: Zakaj? Kaj ti je mar?
- PRIMOŽ: Da, mar mi je, da bi se potlej ne jezil nad menoj, češ, zakaj te nisem posvaril.
- KOŽUH: Vrag, ali me nalašč dražiš! Kar sem rekel, sem rekel. Ali misliš, da je moška beseda tjavendan! O nisem babje sorte, kakor si ti!
- PAVLE: Da, oče, mož beseda več velja kakor kup srebra.
- KOŽUH: Prav si rekel, fant, glej, tu je moja roka —
- PRIMOŽ: Nikar, nikar, če bi se kaj zgodilo! Pomisli, joj, to bi bila sramota! Pavle ne sme v hišo, kjer je dekle. Saj vidiš, da je čeden fant, dekleta ga imajo rada. Ali lahkomišljen je in zapeljiv, kakor sam primojdunaj.
- KOŽUH: Tako ti govoriš o njem! In vendar sta si v žlahti!
- PRIMOŽ: Res je, v žlahti sva. Ali najrajši bi ga pozabil in izbrisal.
- KOŽUH: Kaj pa ti je storil? Jaz ga poznam kot pridnega, poštenega fanta.
- PRIMOŽ: Nič ne rečem — ampak vseeno! Pavle ni za tvojo hišo, ni pa ni!
- KOŽUH: Čakaj, da se ne boš hvalil, da je tvoja obveljala, da si me ugnal v kozji rog, rečem tole: Jerica, ali hočeš Pavla za moža?
- JERICA: Ali res, oče? Pavle! Kdaj sem že rekla, da mora biti moj!
- KOŽUH: Roke si podajta! Vzela se bosta, da ne bo Primoževa veljala!
- PRIMOŽ: Naš Pavle, da bi vzel Jerico? Nak, stokrat nak! Služit naj gre, v hlevu naj spi, kjer bom jaz gledal nanj in pazil, da se kaj ne spozabi!
- KOŽUH: Kaj, ti boš gledal nanj, ko bo pod mojo streho? Navsezadnje boš meni gledal na prste! Pa njegov stric!
- PRIMOŽ: Sem, pa nisem! Samo to ti povem! Nikar ne delaj tega, ne veš, kako bo visok in mogočen!
- KOŽUH: Ravno takšen mi je vsčč! Pavle, tu je moja roka. Jaz hočem možatega fanta v svojo hišo!
- JERICA: Očka, zato ga imam rada!
- PAVLE: Oče, z vami bom gospodaril, ne boste se kesali, ker ste mi dali Jerico za ženo!
- PRIMOŽ: Ne, pa ne. Še enkrat ti povem, jaz tega ne pustim, pa je!
- KOŽUH: Ha, ha, sosod Gulba, ali si slišal? Primož bi rad vse ovrgel! Ne dovoli poroke za mojo hčerjo iz same nevoščljivosti.
- Gulba: O ja, nevoščljiv je Primož, saj ga poznam, sam bi se rad ženil z dekletom, ha, ha!
- PRIMOŽ: Kožuh, Matevž! Še poznati me več ne bo hotel, živ bom moral pod zemljo!
- KOŽUH: Tako je prav, Primož! Dosti hudega si mi prizadel, vsaj ne boš tiščal za Pavletom, potem pa le govori, da se vse tako zgodi, kakor ti hočeš! Seveda, zmeraj si se bahal, da se ti potiš za nas, v resnici pa je bil Pavle tisti, ki je delal za našo hišo!

PRIMOŽ: Matevž, menda vendar ne boš hitel z ženitvijo — saj se ne mudi! Počakaj in še zmeraj se lahko premisliš. — Počakaj eno ali dve leti —

KOŽUH: Jaz, da bi čakal — seveda, tebi na ljubo! Ti pa bi me opravljal po vasi! — Pavle, pripravi se! Jutri gremo k gosposki, da uredimo to reč!

JERICA: Očka, ga bom že jaz spomnila, pa mislim, da ne bo treba!

PAVLE: Oče, oče, že dve leti čakam na to!

PRIMOŽ: Jaz pa kaj stavim, da bo navsezadnje moja obveljala, in da Pavle ne bo nikoli mladi Kožuh! Koliko staviva? Gulba?

GULBA: Polič vina!

PRIMOŽ: Pet poličev!

GULBA: Ne, več ne dam kot polič!

KOŽUH: Stavi za pet, Gulba! Saj jih dobiš! Jaz sem sklenil in to drži!

MLINAR: Kaj bo pa z mojim fantom?

KOŽUH: E, kar sta hotela, to pa imata.

PEREGRIN: To vam povem, oče, ko se oženi Pavle, se oženim tudi jaz —

ŠPELICA: Sto polhov, Peregrin, tukaj sem! Saj veš, kaj si mi prisegel pod hruško?

KOŽUH: Mlinar, pa naj se vzameta! Že zato, da bo mir v vasi in da ne bo Primož govoril, da je njegova obveljala.

PRIMOŽ: Ne, tega ne! Kožuh, Mlinar, tega pa jaz res ne dovolim, za noben denar ne dovolim, da bi se vzela Peregrin in Špelica. Saj sem njen stric.

ŠPELICA: Sto polhov, stric, oči vam izpraskam. Peregrin, stricu se je zmešalo.

KOŽUH: Ha, ha! Boštjan, daj se no smejati! Primož zopet ne pusti, tak smej se, Boštjan, kaj bo, kaj boš s tvojim Peregrinom, če ne bo smel vzeti Špelice.

MLINAR: Saj je res čudno slišati, kar govori tale mešetar.

PRIMOŽ: To se ne spodobi! Takšno dekletce, pa si upa gledati za mlinarjevim sinom!

KOŽUH: Pa naj gleda, ali misliš, da mora povsod tvoja obveljati?

PRIMOŽ: Naj obvelja ali pa ne! Red mora biti, saj sem bil po svetu!

KOŽUH: In če si bil na Luni, pa nam vendar ne boš ukazoval! Pojdim, Jerica, pojdi, Pavle, z menoj, da se pogovorimo! Ne maram, da bi naju Primož slišal.

PEREGRIN: Tu ostanite, saj niste pokrita rihta!

JERICA: Pojdi, Pavle, brž, da si očka ne premisli! Očka, dajte roko, Pavle, brž!

PRIMOŽ: Počakajte, hej, Matevž, počakaj, Pavle, nazaj, nazaj!

PAVLE: Sedaj je pri koncu vaša modrost!

JERICA: Pusti ga, pijanca! Ne brigaj se zanj! Oče, Pavle, hitro, le brž, Pavle, oče. — (Odidejo.)

MLINAR: Sedaj smo pa sami ostali! Ali bi še pili?

PEREGRIN: Oče, jaz ne pijem več, Špelica, ti tudi ne!

ŠPELICA: Nisem žejna, oče, domov pojdim!

PRIMOŽ: Peregrin, pri meni bodi, saj je še vino na mizi!

PEREGRIN: Stric, danes vam je pa odzvonilo! Adijo, no!

ŠPELICA: Stric, vi boste še dobili od mene. (Mu grozi s pestjo.)

MLINAR: Pa pojdim, plačano je vse!

ŠPELICA: Peregrin, daj mi roko, pelji me, da se bo lepše videlo.

MLINAR: Peregrin, vzemi svojo ta špelasto! Bomo videli, kako pojde ta reč.

PEREGRIN: Špelica, daj da te objamem! Kaj pa gledaš?

ŠPELICA: Mlinarjev oče, kaj imate rajši: Ali cmoke, ali štruklje? Oboje znam imenitno napraviti. Sto polhov! (Odidejo.)

PRIMOŽ: Ha, ha, ha. Sedaj sem pa sam! No, to se mi je posrečilo. Svet se mora zravnati! Špelica ne bo lačna in Pavle bo oral svoje njive.

KONEC

VARIANTA ZAKLJUČKA

PRIMOŽ: Tu ostanite, ali ste pokrita rihta?

KOŽUH: Kdo te bo poslušal! Mi že ne! Pavle, brž odtod! Jerica, le hitro! Pa se naj Primož sam repenči. Domov pojdim!

JERICA: Pavle, brž, da se očka ne premisli. Dajte roko, očka, brž, Pavle!

PRIMOŽ: Počakajte, stojte! Matevž, Pavle, nazaj!

PAVLE: Stric, sedaj je pri koncu vaša modrost.

JERICA: Pusti ga, pijanca! Pavle, oče, le hitro! Domov se nam mudi. Kobila je lačna.

KOŽUH: Gremo, gremo! Drugače nas Primož še premoti, saj je cela raglja...

PRIMOŽ: Ha, ha, ha... Matevž... ha, ha, ha... Ali se me bojiš? Tak mogočen mož, pa ima strah pred menoj.

KOŽUH: Kdo se te boji? Kdo ima strah pred teboj? Jaz ne! Nikoli in nihče se te ne boji! Mi ostanemo! Sedi za mizo, Pavle, sedi, ti tudi, Jerica! Vina na mizo! Zdaj se pije, pri vinu se bomo pogovorili!

JERICA: Nikamor ne hodi, Pavle, pusti strica!

PAVLE: Ne boj se, Jerica, za ves svet ne grem od tebe!

KOŽUH: Trčiva, Pavle, trči, Jerica, nihče ne bo delal zgage!

JERICA: Na zdravje, Pavle, do dna, očka!

KOŽUH: Roke si podajta, naj slišijo in zvedo vsi, da bosta mož in žena. (Se objameta.)

JERICA: Zdaj pa si zares moj!

PAVLE: Moja, samo moja, Jerica!

MLINAR: Špelica, sedi k našemu, no, sedi k Peregrinu, zdaj je tvoj.

ŠPELICA: Samo, da bo zares, sto polhov!

PEREGRIN: Sedaj ne morete več nazaj, očca!

PRIMOŽ: Dosti dolgo smo se šli slepe miši! Špelica ne bo nikoli lačna, in Pavle bo oral svoje njive. Jaz bom pa pestoval otročičke.

ŠPELICA: Ha, ha... sto polhov, bom že jaz gledala, stric, da vam ne bo dolgčas.

PEREGRIN: In da bo zmeraj kak polh v zibki.

KOŽUH: Zdaj sem pa še jaz vesel. Lepo je na svetu, če se imajo ljudje radi. Primož, na, roko! (Mu jo poda.) Dekleta in fantje, le bliže! Zapojmo, saj znamo. (Zapojjo.)

K O N E C